

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ УКРАЇНИ
«КИЇВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ
імені ІГОРЯ СІКОРСЬКОГО»

**МАКРОЕКОНОМІКА ТА МІКРОЕКОНОМІКА:
ПРАКТИКУМ**

*Рекомендовано Методичною радою КПІ ім. Ігоря Сікорського
як навчальний посібник для студентів*

*першого бакалаврського рівня вищої освіти спеціальності 075
«Маркетинг» освітньо-професійної програми «Промисловий маркетинг»*

Київ
КПІ ім. Ігоря Сікорського
2022

Макроекономіка та мікроекономіка: практикум [Електронний ресурс] : навч. посіб. для студ. денної та заочної форм навчання першого бакалаврського рівня вищої освіти спеціальності 075 «Маркетинг» освітньо-професійної програми «Промисловий маркетинг» / КПІ ім. Ігоря Сікорського ; уклад.: М. В. Шашина. Електронні текстові дані (1 файл: 222 Кбайт). Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2022. 88 с.

Гриф надано Методичною радою КПІ ім. Ігоря Сікорського (протокол № 6 від 24.06.2022 р.)

за поданням Вченої ради факультету менеджменту та маркетингу (протокол № 10 від 30.05.2022 р.)

Електронне мережне навчальне видання

МАКРОЕКОНОМІКА ТА МІКРОЕКОНОМІКА: ПРАКТИКУМ

Укладач: *Шашина Марина Володимирівна*, д.е.н., доцент, професор кафедри економіки і підприємництва, КПІ ім. Ігоря Сікорського

Відповідальний редактор: *Тулчинська С.О.*, д.е.н., професор, завідувачка кафедри економіки і підприємництва, КПІ ім. Ігоря Сікорського

Рецензент: *Жигалкевич Ж.М.*, д.е.н., доцент, професор кафедри менеджменту підприємства, КПІ ім. Ігоря Сікорського

Навчальний посібник «Макроекономіка та мікроекономіка практикум» складений відповідно змістовним вимогам освітньо-професійної програми першого бакалаврського рівня «Промисловий маркетинг» з метою надання допомоги освоєння дисципліни «Макроекономіка та мікроекономіка». Містить комплекс питань, що охоплюють теоретичні засади макро- та мікроекономічного аналізу, теоретичні, розрахункові та тестові завдання, котрі сприяють засвоєнню та контролю щодо отриманих знань, освоєння сучасних методичних підходів економічного аналізу, розуміння окреслених тем макро- та мікроекономічних положень.

ЗМІСТ

ВСТУП	4
ТЕМА 1. Основні проблеми макроекономіки	5
ТЕМА 2. Національний продукт та підходи до його виміру	9
ТЕМА 3. Зміст і природа економічних циклів	15
ТЕМА 4. Безробіття та інфляція	20
ТЕМА 5. Сукупний попит та сукупна пропозиція	25
ТЕМА 6. Споживання, заощадження, інвестиції	31
ТЕМА 7. Інструменти фінансового впливу на макроекономічну рівновагу	36
ТЕМА 8. Фіскальні інструменти макроекономічної рівноваги	41
ТЕМА 9. Кредитно-грошові інструменти макроекономічного впливу	47
ТЕМА 10. Інструменти зовнішньоекономічної політики щодо впливу на макроекономічну рівновагу	52
ТЕМА 11. Теоретичні постулати мікроекономічного аналізу	56
ТЕМА 12. Рівновага попиту та пропозиції, еластичність попиту та пропозиції	61
ТЕМА 13. Теорія споживчої поведінки	65
ТЕМА 14. Основні теорії виробництва	70
ТЕМА 15. Теорія витрат виробництва	75
ТЕМА 16. Модель досконалої конкуренції	80
ТЕМА 17. Модель олігополії та монополії	84
Рекомендована література	88

ВСТУП

Освоєння макроекономіки та мікроекономіки виступає багаторівневим завданням, враховуючи різноаспектність тем, які включено до авторської програми вивчення дисципліни, а також методологічної складності узгодження диференційованого підходу різнорівневих та поліваріантних підходів до розгляду питань макро- і мікроекономічного аналізу.

Основною метою даного методичного посібника виступає допомога студентам в оптимізації процесних завдань освоєння сучасних тенденцій економічного аналізу макроекономічного та мікроекономічного рівнів, усвідомлення теоретичного матеріалу, засвоєння практичних навичок прикладного аналізу.

Особливий акцент надається щодо можливості логічно і послідовно відтворювати отримані знання предметної області маркетингу, критично аналізувати й узагальнювати положення предметної області сучасного маркетингу, аналізувати поведінку ринкових суб'єктів та визначати особливості функціонування ринків.

Метою навчальної дисципліни є формування у студентів системи знань, які формують процеси ринкової взаємодії макро- та мікрорівня залежно від типології ринків та їх моделей.

У результаті засвоєння дисципліни студенти мають демонструвати знання і розуміння теоретичних основ та принципів провадження маркетингової діяльності; аналізувати і прогнозувати ринкові явища та процеси на основі застосування фундаментальних принципів, теоретичних знань і прикладних навичок здійснення маркетингової діяльності; виявляти й аналізувати ключові характеристики маркетингових систем різного рівня, а також особливості поведінки їх суб'єктів, у тому числі на промисловому та споріднених ринках; демонструвати вміння застосовувати міждисциплінарний підхід та здійснювати маркетингові функції ринкового суб'єкта, у тому числі на промисловому та споріднених ринках.

ТЕМА 1**ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ
МАКРОЕКОНОМІКИ**

Ключові поняття: макроекономіка, предмет макроекономіки, позитивна макроекономіка, нормативна макроекономіка, макроекономічні інструменти, суб'єкти макроекономіки, ознаки національної економіки, функції макроекономіки, методи макроекономіки.

1. Питання для самоперевірки:

- 1.1. Що вивчає макроекономіка?
- 1.2. В чому проявляються функції і завдання макроекономіки?
- 1.3. Які відмінності предмету вивчення макроекономіки, мікроекономіки та економічної теорії.
- 1.4. В чому розкривається позитивна та нормативна макроекономіка?
- 1.5. Які методи макроекономічного аналізу Ви можете визначити?
- 1.6. Чому не існує єдиної думки щодо причин та наслідків функціонування економіки в науковому світі?
- 1.7. Чи можна спростувати нормативні твердження макроекономіки?
- 1.8. У чому полягають загрози для економіста-дослідника при описанні макроекономічних явищ?
- 1.9. Які проблеми макроекономічного характеру мали яскравий прояв для національної економіки з початку отримання Україною незалежності?
- 1.10. Як поводить себе сектор домашніх господарств у сенсі суб'єкта макроекономіки?
- 1.11. В чому полягає специфіка функціонування державного сектору?
- 1.12. Які основні цілі макроекономічного аналізу Ви можете зазначити?
- 1.13. В чому полягає зміст основних макроекономічних інструментів?
- 1.14. Які основні рівні макроекономічного аналізу розрізняють?
- 1.15. Які види макроекономічних моделей Ви можете визначити?

2. Теоретико-практичні завдання:

- 2.1. Створіть хронологічну карту макроекономічних шкіл

- 2.2. Проаналізуйте які основні проблеми макроекономіки в хронологічному порядку мають місце для обраної Вами країни.
- 2.3. Наведіть приклади рішень позитивної макроекономіки в умовах сучасного функціонування національної економіки.
- 2.4. Визначте основні параметри нормативної макроекономіки та наведіть приклади, які є актуальними для України.
- 2.5. Розмежуйте основні параметричні характеристики методу моделювання у макроекономіці.
- 2.6. Проілюструйте прояв світоглядно-виховної функції макроекономічного аналізу.

3. Тестові завдання:

3.1. Макроекономіка як система знань вивчає:

1. Закони і суперечності розвитку національної економіки;
2. Закони і суперечності розвитку регіональної економіки;
3. Закони і суперечності розвитку секторальної економіки;
4. Закони і суперечності розвитку корпоративної економіки.

3.2. Рівень апроксимації щодо економічних рішень в макроекономічному аналізі:

1. Досліджує прогнозний стан ринкової економіки в цілому, концентруючи увагу на домінуючих тенденціях економічного життя;
2. Досліджує фактичний стан ринкової економіки в цілому, концентруючи увагу на домінуючих тенденціях економічного життя;
3. Досліджує фактичний стан ринкової економіки в цілому, концентруючи увагу на доповнюючих тенденціях економічного життя;
4. Досліджує прогнозний стан ринкової економіки в цілому, концентруючи увагу на доповнюючих тенденціях економічного життя.

3.3. При формуванні цільових функцій макроекономічного аналізу стверджують:

1. Єдина цільова функція макроекономічного аналізу існує;

2. Єдина цільова функція макроекономічного аналізу існує лише за умови прогнозних значень;
3. Єдина цільова функція макроекономічного аналізу існує лише за умови факторного аналізу;
4. Єдина цільова функція макроекономічного аналізу не існує.

3.4. Відповідно до визначення нормативна економіка вивчає:

1. Реальні макроекономічні процеси і явища;
2. Передбачувані макроекономічні явища та процеси;
3. Заплановані макроекономічні явища та процеси;
4. Змодельовані макроекономічні явища та процеси.

3.5. Ex post рівень макроекономічного аналізу базується на дослідженні:

1. Параметрів прогнозованої оцінки з метою отримання інформації про функціонування національної економіки;
2. Параметрів фактичної оцінки з метою отримання інформації про функціонування національної економіки;
3. Параметрів змодельованої оцінки з метою отримання інформації про функціонування національної економіки;
4. Параметрів апроксимованої оцінки з метою отримання інформації про функціонування національної економіки;

3.6. Яка із цілей макроекономіки передбачає збільшення випуску на значний відсоток без значних відхилень:

1. Підтримання зовнішньоторговельного балансу;
2. Стабільний рівень цін;
3. Стабільне зростання обсягу;
4. Високий рівень зайнятості.

3.7. Який із інструментів макроекономіки визначає використання податків і держаних витрат:

1. Монетарна політика;
2. Фіскальна політика;
3. Політика «заробітна плата – ціна»;

4. Зовнішньоекономічна політика.

3.8. Яка із рис не є ознакою національної економіки:

1. Тісні економічні зв'язки;
2. Загальний економічний центр;
3. Децентралізоване управління;
4. Система економічного захисту.

3.9. Який із суб'єктів макроекономіки включає приватні господарства діяльність яких спрямована на задоволення власних потреб:

1. Підприємницький сектор;
2. Сектор домашніх господарств;
3. Державний сектор;
4. Сектор закордон.

3.10. Яка із функцій макроекономіки спрямована на вироблення понять, категорій та формування теорії:

1. Науково-пізнавальна;
2. Практична;
3. Прогностична;
4. Методологічна.

3. 11. До загальнонаукових методів макроекономічного аналізу не відносять:

1. Спостереження;
2. Агрегування;
3. Аналіз;
4. Абстрагування.

3.12 Специфічна ознака макроекономічних показників формується на основі:

1. Множення;
2. Ділення;
3. Агрегування;
4. Сумування.

3.13. Ендогенні змінні макроекономічних моделей встановлюються:

1. Урядом;

2. Національним банком;
3. Результатом побудови моделі;
4. Результатом затвердження моделі.

3.14 Який із видів моделей розрізняють за способом відображення:

1. Статичні;
2. Табличні;
3. Неокласичні;
4. Довгострокові.

3.15 В макроекономічному аналізі прогноз розглядають як:

1. Науково обґрунтована гіпотеза про вірогідний стан економічної системи;
2. Науково обґрунтована твердження про вірогідний стан економічної системи;
3. Науково обґрунтована припущення про вірогідний стан економічної системи;
4. Науково обґрунтована умовивід про вірогідний стан економічної системи.

ТЕМА 2 НАЦІОНАЛЬНИЙ ПРОДУКТ ТА ПІДХОДИ ДО ЙОГО ВИМІРУ

Ключові поняття: постійна ціна, потоки, запаси, система національних рахунків, додана вартість, валова додана вартість, чиста додана вартість, кінцевий продукт, проміжний продукт, резиденти (фізичні, юридичні особи), національне багатство, валовий випуск, ціни виробника, ціни покупця, основні ціни, вартісна оцінка проміжної продукції, приписана вартість, валовий національний продукт, чисті факторні доходи, наявний валовий національний продукт, трансфери, поточні трансфери, капітальні трансфери, субсидії, кінцеве споживання, національні заощадження, державні витрати, державні трансфертні платежі, чистий експорт, заробітна, плата, прибуток, рента, непрямі податки, чистий національний продукт, національний дохід, особистий дохід, особистий дохід кінцевого використання, індивідуальні податки, чистий економічний добробут, тіньова економіка, номінальний ВВП, реальний ВВП, дефлятор ВВП, темпи економічного зростання, темпи приросту.

1. Питання для самоперевірки

- 1.1. Характеристика макроекономічних показників
- 1.2. Що відображають та який наявний взаємозв'язок між показниками потоків та запасів?

- 1.3. В чому виражається економічна сутність системи національного рахівництва (СНР)?
- 1.4. Які основні принципи та їх зміст щодо побудови СНР?
- 1.5. Як відбувається групування рахунків у СНР?
- 1.6. Що представляє собою національне багатство та його підвиди?
- 1.7. Які особливості формування макроекономічного показника валового випуску продукції (ВВП)?
- 1.8. Які види цін застосовуються для обрахунку показника ВВП?
- 1.9. Які основні властивості та параметричні характеристики валового національного продукту (ВНП)
- 1.10. Які основні методи обрахунку ВНП?
- 1.11. Що представляє собою чистий економічний добробут, як параметрична характеристика ефективності функціонування національної економіки?
- 1.12. Яким чином можна охарактеризувати та оцінити тіньову економіку?
- 1.13. Які методи та показники використовують для визначення фізичного рівня зміни структури національного виробництва?
- 1.14. На що вказує дефлятор ВНП, індекси споживчих та цін та виробництва?
- 1.15. Що містить в свої структурі індекси глобалізації та людського розвитку?

2. Теоретико-розрахункові завдання:

- 2.1. Поясніть як на основі моделей кругообігу товарі можна відобразити формування показників потоку та запасу?
- 2.2. Надайте розширену характеристику заємозв'язку між рахунками СНР та формуванням макроекономічних показників?
- 2.3. Поясні як із вартості кінцевого споживання можна вичленити вартість проміжного споживання.
- 2.4. Розрахуйте величину ВВП на основі наведених нижче показників: заробітна плата найманих працівників – 3244, премії найманим працівникам – 517, внески на соціальне страхування – 444, внески у приватні фонди (пенсійний, медичного обслуговування, безробітних) – 985, доходи власників некорпоративних

підприємств (індивідуальна, партнерська власність) – 402, рентні доходи – (за володіння ресурсами у тому числі і ті, що нараховуються собі) – 7, доходи корпорацій (нерозподілений прибуток корпорацій, тобто після сплати працівникам, акціонерам, кредиторам) – 297, податок на прибуток корпорацій – 82, дивіденди (розподілений прибуток) – 96, чистий відсоток (сума відсоткових платежів підприємства за мінусом суми отриманих ними відсотків за плюсом суми відсоткових надходжень від економічних агентів інших країн) – 467, вартість зношення основного капіталу (амортизаційні відрахування) – 60, непрямі податки на бізнес (з продажу, ліцензійні платежі, митні оплати) – 58, інші виплати – 0,5.

2.5. Використовуючи наведені нижче дані розрахуйте наступні показники: ВВП, ЧВП, наявний особовий дохід, особові заощадження. Показники розвитку національної економіки в млрд грн: особові споживчі витрати – 3807, трансфертні платежі – 768, державні витрати на товари та послуги – 965, чисті інвестиції – 766, чистий експорт товарів та послуг – 97, імпорт – 722, особові доходи – 4826, заробітна плата найманих працівників – 2908, премії – 300, внески в соціальне страхування – 61, внески у приватні фонди – 368, некорпоративний прибуток – 340, рентний дохід – 20, доходи корпорацій – 325, податок на прибуток корпорацій – 145, дивіденди (розподілений прибуток) – 100, нерозподілений прибуток корпорацій – 80, чистий відсоток – 390, амортизація – 500, непрямі податки – 390, індивідуальні податки – 590.

2.6. Використовуючи наведені нижче показники, визначте структуру наявних особових доходів. Поясніть сутність кожного показника та поясніть їх взаємозв'язок. Наявний особовий дохід, млрд грн: особовий дохід у розпорядженні – 3472, особові витрат – 3328, особові споживчі витрати – 3228, особові платежі – 99, приватні трансфери – 1, особові збереження – 144.

3. Тестові завдання:

3.1. До запасів в макроекономічному аналізі відносять:

1. Заощадження;

2. Капітал;
3. Державний борг;
4. Інвестиції.

3.2. Потокові показники в макроекономічному аналізі визначаються як:

1. Різниця між запасами на початок та кінець періоду;
2. Сума між запасами на початок та кінець періоду;
3. Різниця між потоками на початок та кінець періоду;
4. Сума між потоками на початок та кінець періоду.

3.3. Система національного рахівництва – це:

1. Системи взаємопов'язаних мікроекономічних показників, що відображають виробництво та споживання товарів і послуг, розподіл та перерозподіл доходів;
2. Системи взаємопов'язаних макроекономічних показників, що відображають споживання товарів та перерозподіл доходів;
3. Системи взаємопов'язаних мікроекономічних показників, що відображають споживання товарів та перерозподіл доходів;
4. Системи взаємопов'язаних макроекономічних показників, що відображають виробництво та споживання товарів і послуг, розподіл та перерозподіл доходів.

3.4. Розуміння праці як виробництва матеріальних та і нематеріальних благ описує принцип побудови системи національного рахівництва:

1. Поєднання потоків та запасів;
2. Рівності доходів та витрат;
3. Трамбування продуктивної праці;
4. Господарського кругообороту.

3.5. Обрахунок величини доданої вартості включає:

1. Заробітну плату, прибуток, ренту, процентні виплати;
2. Заробітну плату, прибуток, ренту, процентні виплати, відрахування на амортизацію;
3. Заробітну плату, прибуток, ренту, відрахування на амортизацію;
4. Заробітну плату, прибуток, процентні виплати, відрахування на амортизацію.

3.6 Величина валової та чистої доданої вартості відрізняється на суму:

1. Відрахувань на амортизацію;
2. Заробітної плати;
3. Ренти;
4. Процентних виплат.

3.7. До первинних доходів в системі національного рахівництва відносять:

1. Лише доходи власників факторів виробництва;
2. Доходи власників факторів виробництва за мінусом доходів держави;
3. Доходи власників факторів виробництва і доходи держави;
4. Лише доходи держави.

3.8. Фізичні особи вважаються резидентами якщо:

1. Вони проживають і працюють на території країни протягом одного року та більше, залежно від громадянства та національності;
2. Вони проживають і працюють на території країни менше одного року та не залежно від громадянства та національності;
3. Вони проживають і працюють на території країни менше одного року та залежно від громадянства та національності;
4. Вони проживають і працюють на території країни протягом одного року та більше не залежно від громадянства та національності.

3.9 Відповідно до правил побудови системи національного рахівництва до якого класу рахунків відносять рахунки доходів, витрат і фінансування капітальних вкладень по всіх секторах економіки:

1. Першого;
2. Другого;
3. Третього;
4. Дані рахунки не виокремлюють у жоден із зазначених класів.

3. 10. Який із зазначених показників не відноситься до потокових величин.

1. Валовий випуск;
2. Національне багатство;
3. Особистий дохід;
4. Грошові залишки.

3.11. Відповідно до визначення поняття національне багатство – це:

1. Сума активів у власності домогосподарств, фірм і держави, нагромаджена за всю історію існування людства;
2. Сума активів у власності домогосподарств, фірм і держави, нагромаджена за поточний рік;
3. Сума активів держави нагромаджена за всю історію існування людства;
4. Сума активів у власності домогосподарств і фірм нагромаджена за поточний рік.

3.12 До елементів матеріального багатства не відносять:

1. Основні фонди;
2. Музейні цінності⁴
3. Товарні запаси;
4. Природні ресурси.

3.13 До показників економічної кон'юктури не відносять:

1. Ставка відсотка;
2. Засоби платежі;
3. Рівень цін;
4. Рівень безробіття.

3.14 Відповідно до правил розрахунків в системі національного рахівництва основні цінами вважають:

1. Ціна виробника зменшені на податок на додану вартість, але містять субсидії на продукти;
2. Ціна споживача зменшена на податок на додану вартість, але містять субсидії на продукти;
3. Ціна кінцевого споживача зменшена на величину торгівельно-транспортних націнок та податку на додану вартість;
4. Ціна виробника зменшена на величину торгівельно-транспортних націнок та податку на додану вартість.

3.15. Відповідно до визначення поняття валовий національний продукт представляє:

1. Вартість усіх кінцевих товарів та послуг, накопичених за національні фактори виробництва як у межах своєї країни, так і за її межами за певний історичний проміжок;
2. Вартість усіх кінцевих товарів та послуг, накопичених за національні фактори виробництва як у межах своєї країни, так і за її межами за певний проміжок часу;
3. Вартість усіх кінцевих товарів та послуг, вироблених національними факторами виробництва як у межах своєї країни, так і за її межами за певний проміжок часу;
4. Вартість усіх проміжних товарів та послуг, вироблених національними факторами виробництва як у межах своєї країни, так і за її межами за певний проміжок часу.

ТЕМА 3

ЗМІСТ І ПРИРОДА ЕКОНОМІЧНИХ ЦИКЛІВ

Ключові поняття: циклічність, акселератор, економічний цикл, економічна кон'юнктура, криза, депресія, поживавлення, піднесення, тренд, рецесія, експансія, види і тривалість циклів, галузеві цикли, структурні цикли, економічний розвиток, економічне зростання, виробнича функція, екстенсивне та інтенсивне зростання.

1. Питання для самоперевірки:

- 1.1. Що являє собою явище циклічності?
- 1.2. Визначте екзогенні та ендогенні причини циклічності?
- 1.3. В чому полягає економічний зміст акселератора?
- 1.4. Які існують параметричні характеристики циклічних коливань?
- 1.5. В чому проявляються відмінності між класичним та сучасним протіканням економічного циклу?
- 1.6. Які параметричні ознаки економічної кризи?
- 1.7. Як проявляють себе фаза поживавлення та піднесення, в чому проявляються спільні та відмінні ознаки?
- 1.8. На що вказує тренд економічного циклу?
- 1.9. В чому полягають основні відмінності між короткостроковими, середньостроковими та довгостроковими економічними циклами?

1.10. Які ознаки економічного зростання та розвитку?

2. Теоретико-розрахункові завдання:

2.1. Наведіть приклади практичних проявів у економіках світу короткострокових та середньострокових економічних циклів.

2.2. Надайте пояснення впливу акселератора на зміну попиту та пропозиції в циклічних коливаннях.

2.3. Наведіть приклади економічного зростання в Україні за видами економічної діяльності на основі ознак зростання.

2.4. Проаналізуйте графік і дайте відповіді на наступні питання:

1. Визначте яка модель представлена на графіку;
2. Охарактеризуйте фазу циклу у точці початкової рівноваги;
3. Зробіть відповідну добудову до графіка щодо необхідної величини урядових видатків для досягнення рівноваги на рівні потенційного обсягу національного виробництва.

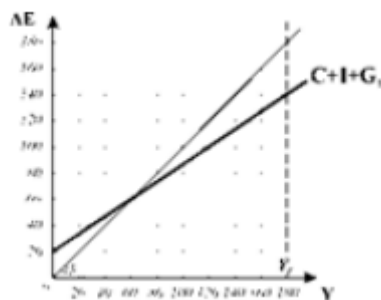

Рисунок 3.1 - Модель

2.5. Визначте двома способами рівноважний ВВП, якщо рівняння споживання та інвестицій мають вигляд: $C=900+0,7Y$. $I = 370$. Проілюструйте графічно визначення рівноважного ВВП.

2.6. В таблиці наведена залежність інвестиційного попиту за різних відсоткових ставок:

Таблиця 3.1 – Вихідні дані завдання 2.6

Відсоткова ставка, %	Заплановані інвестиції (млн.гр.од)
7	110
6	135
5	160

Продовження табл. 3.1

4	185
3	210

1. Визначте мультиплікатори інвестицій, якщо $MPC = 0,8$.
2. Як зміниться обсяг запланованих інвестицій, якщо відсоткова ставка зменшиться з 7 % до 5 %.
3. Який вплив це спричинить на рівноважний ВВП? Розрахуйте величину приросту або падіння реальних витрат.
5. Намалюйте у вільній формі модель «кейнсіанського хреста» та проілюструйте відповіді 1 – 3.

3. Тестові завдання:

3.1. Поняття циклічності відображає наступні явища економіки:

1. Вплив регуляторних актів держави на економіку;
2. Саморегулювання економіки;
3. Спад економічного розвитку;
4. Економічне зростання економіки.

3.2. Прихильники екзогенних теорій пояснюють наявність ділових циклів такими явищами:

1. Наявність військової агресії проти країни;
2. Диспропорція виробництва;
3. Розбалансованість грошового обігу;
4. Перенагромадження основного капіталу.

3.3. Відповідно до «ефекту акселератора» спостерігаються наступні явища в економіці:

1. Коливання інвестиційного попиту можуть спричиняти значні коливання грошової пропозиції, а відтак, і обсягу національного виробництва;
2. Коливання споживчого попиту не можуть спричиняти значні коливання інвестицій, а відтак, і обсягу національного виробництва;

3. Коливання споживчого попиту можуть спричиняти значні коливання інвестицій, а відтак, і обсягу національного виробництва;

4. Коливання сукупного попиту можуть спричиняти значні коливання інвестицій;

3.4. Синтетична теорія щодо пояснення циклічності економіки висуває наступну гіпотезу:

1. Наявність диспропорцій між обсягом заощадження та інвестицій у різних галузях;

2. Зміна обсягу грошової маси в обігу;

3. Наявність диспропорцій між обсягом споживання та інвестицій у різних галузях;

4. Наявність диспропорцій між обсягом заощадження та споживанням у різних галузях.

3.5. Сутність економічного циклу проявляється у наступних закономірностях:

1. Невідповідності споживання та заощадження;

2. Невідповідності заощаджень та інвестицій;

3. Невідповідності споживання та інвестицій;

4. Невідповідності попиту і пропозиції.

3.6. Які із показників не є характеристикою циклічних коливань:

1. Темп зростання обсягу продажу;

2. Мультиплікатор інвестицій;

3. Рівень інфляції;

4. Рівень завантаження виробничих потужностей.

3.7. Ознаками економічної кризи виступають:

1. Зростання запасів;

2. Скорочення запасів;

3. Зменшення позикового відсотка;

4. Припинення падіння виробництва.

3.8. Основною відмінністю між фазою піднесення та пожвавлення є:

1. У фазі пожвавлення економіка перевищує докризовий стан, а у фазі піднесення – досягає докризового розвитку економіки;
2. У фазі пожвавлення економіка не досягає рівня докризового стану, а у фазі піднесення – досягає докризовий розвиток економіки;
3. У фазі пожвавлення економіка досягає рівня докризового стану, а у фазі піднесення – перевищує докризовий розвиток економіки;
4. Фази піднесення та пожвавлення співпадають.

3.9. Особливістю сучасного економічного циклу є:

1. Зміна чотирифазної моделі циклу на двофазну;
2. Зміна двофазної моделі циклу на чотирифазну;
3. Зміна двофазної моделі циклу на трьохфазну;
4. Зміна трьохфазної моделі циклу на чотирифазну.

3.10. Матеріальною основою короткострокового циклу виступає:

1. Відтворювальні процеси суспільного виробництва
2. Оновлення технології виробництва;
3. Процеси, що відбуваються у сфері грошового обігу;
4. Процеси співвідношення попиту та пропозиції.

3.11. Матеріальною основою середньострокового циклу виступає:

1. Відтворювальні процеси суспільного виробництва
2. Оновлення технології виробництва;
3. Процеси, що відбуваються у сфері грошового обігу;
4. Процеси співвідношення попиту та пропозиції.

3.12. Матеріальною основою довгострокового циклу виступає:

1. Відтворювальні процеси суспільного виробництва
2. Оновлення технології виробництва;
3. Процеси, що відбуваються у сфері грошового обігу;
4. Процеси співвідношення попиту та пропозиції.

3.13. Сутність економічного розвитку розкривається через наступні характеристики:

1. Збільшення виробництва старих та нових товарів;

2. Зміна виробництва старих та нових товарів;
3. Довгострокове зростання виробництва старих та нових товарів;
4. Короткострокове зростання старих та нових товарів.

3.14. Сутність економічного зростання розкривається через наступні характеристики:

1. Збільшення виробництва старих та нових товарів;
2. Зміна виробництва старих та нових товарів;
3. Довгострокове зростання виробництва старих та нових товарів;
4. Короткострокове зростання старих та нових товарів.

3.15 План Маршала щодо відновлення післявоєнної економіки передбачав:

1. Збільшення державних витрат;
2. Скорочення витратних галузей виробництва;
3. Цільове інвестування промисловості та інфраструктури;
4. Збільшення обсягу соціальної допомоги.

ТЕМА 4

БЕЗРОБІТТЯ ТА ІНФЛЯЦІЯ

Ключові поняття: робоча сила, економічне активне населення, пасивне населення, безробіття, зайнятість, природне безробіття, циклічне безробіття, природний рівень безробіття, закон Оукена, інфляція, види інфляції, чинники інфляції, гіперінфляція, зростаюча інфляція, дезінфляція.

1. Питання для самоперевірки:

- 1.1 В чому проявляються особливості ринку праці?
- 1.2 Як розподілити доросле населення на економічно активне та пасивне населення?
- 1.3 Яким чином можна визначити рівень зайнятості, участі робочої сили та безробіття?
- 1.4. Що представляє собою повна та неповна зайнятість?
- 1.5 Які ознаки природнього безробіття?
- 1.6 Яким чином проявляється циклічне безробіття?

- 1.7 Як можна визначити наявний природний рівень безробіття?
- 1.8 В чому полягає сутність закону Оукена?
- 1.9 Які макроекономічні наслідки циклічного безробіття?
- 1.10 В чому полягає відмінність неокласичної та кейнсіанської моделі ринку праці?
- 1.11 Показники, які визначають рівень інфляції?
- 1.12 Які існують види інфляції, поясніть в чому полягає природа їх відмінності?
- 1.13 Визначте економічні чинники інфляції.
- 1.14 Що представляє собою інфляція очікування?
15. В чому полягають основні антиінфляційні заходи держави?

2. Теоретико-розрахункові завдання:

- 2.1. Надайте приклади основних сучасних тенденцій реформування світового ринку праці.
- 2.2. Поясніть як сучасні тенденції міграції в світі та України вплинуть на ринок праці.
- 2.3. Наведіть моделі ринку праці на прикладі різних країн.
- 2.4. Номінальний ВВП країни становить 14 млрд. гр. од., ціни зросли на 11 %, фактичний рівень безробіття становить 8 %. Визначте дефлятор, величину реального ВВП. Використовуючи закон Оукена, розрахуйте відставання фактичного ВВП від потенційного якщо природний рівень безробіття становить 5 % та розмір потенційного ВВП.
- 2.5. Розрахуйте рівні безробіття, зайнятості, повної зайнятості, природний рівень безробіття, якщо надано такі показники: населення країни 41 млн. осіб.; кількість фрикційно безробітних – 5,2 млн. осіб.; кількість циклічно безробітних – 1,4 млн. осіб.; кількість структурно безробітних – 4,7 млн. осіб.; кількість зареєстрованої робочої сили – 22 млн. осіб.
- 2.6. Розрахуйте номінальний і реальний ВВП, валовий національний дохід (ВНД) і валовий національний наявний дохід (ВННД), якщо надано такі показники (млрд. гр. од.): споживчі видатки – 100, валові внутрішні приватні інвестиції –

45, державні закупівлі – 50, імпорт – 15, експорт – 10, чисті факторні доходи – 20, чисті трансферти – 5, зростання цін за рік – 12%.

3. Тестові завдання:

3.1. Індекс інфляції визначається як:

1. Відношення приросту номінального та приросту реального ВВП в поточному та попереднього періодах;
2. Відношення номінального до реального ВВП в поточному періоді;
3. Відношення реального до номінального ВВП в поточному періоді;
4. Відношення реального до номінального ВВП в поточному та попередньому періоді.

3.2. Дезінфляція – це стан економіки, коли відбувається:

1. Уповільнення темпів зростання цін;
2. Зниження загального рівня цін;
3. Підвищення загального рівня цін;
4. Зростання загального рівня цін.

3.3. За умов галопуючої інфляції спостерігається:

1. Зміна обсягу та структура споживання, але не змінюється структура та обсяг інвестування;
2. Зміна обсягу інвестування та споживання, але не змінюється структура інвестування та споживання.
3. Зміна структури інвестування та споживання, але не змінюється обсяг інвестування та споживання.
4. Зміна обсягу та структури інвестування, але не змінюється структура та обсяг споживання.

3.4. У разі інфляції витрат виникає ситуація коли:

1. В умовах часткової зайнятості сукупна пропозиція, перевищує сукупний попит;
2. В умовах часткової зайнятості сукупний попит, перевищує сукупну пропозицію;

3. В умовах повної зайнятості сукупний попит, перевищує сукупну пропозицію;
4. В умовах повної зайнятості сукупна пропозиція, перевищує сукупний попит.

3.5. Яка із методологічних основ пояснює інфляцію наступними позиціями: економічні суб'єкти при формуванні своїх інфляційних прогнозів спираються на інфляцію в найближчому минулому:

1. Теорія раціональних очікувань;
2. Теорія адаптивних очікувань;
3. Монетариська теорія;
4. Кейнсіанська теорія.

3.6. У разі зменшення продуктивності використовуваних ресурсів слід очікувати:

1. Інфляцію пропозиції;
2. Інфляцію попиту;
3. Очікувану інфляцію;
4. Неочікувана інфляцію.

3.7. Адаптаційний підхід антиінфляційної політики передбачає:

1. Індексація витрат;
2. Підвищення ставки кредитування;
3. Індексацію доходів;
4. Підвищення обов'язкової норми резервування.

3.8. Відповідно вітчизняному законодавству до дорослого населення відносять:

1. Осіб 18-65 років;
2. Осіб 18-70 років;
3. Осіб 15-70 років;
4. Осіб 15-65 років.

3.9. МОП до ознак безробітних відносять:

1. Особи, які зайняті в домашньому господарстві;
2. Особи, які не є зареєстрованими в службі зайнятості, але не готові приступити до роботи протягом двох тижнів;

3. Особи, які не є зареєстрованими в службі зайнятості, але готові приступити до роботи протягом двох тижнів;

4. Особи, які не є зареєстрованими в службі зайнятості, але готові приступити до роботи протягом чотирьох тижнів;

3.10. Рівень участі в робочій силі визначається як:

1. Відношення зайнятих та безробітних до загальної чисельності населення;

2. Відношення зайнятих до загальної чисельності населення;

3. Відношення зайнятих до дорослої частини населення;

4. Відношення зайнятих та безробітних до дорослої частини населення.

3.11. За умов неповної зайнятості:

1. Фактичне безробіття більше природного;

2. Фрикційне безробіття більше природного;

3. Фактичне безробіття більше циклічного;

4. Структурне безробіття більше природного;

3.12. При досягненні повної зайнятості:

1. Фактичний ВНП нижче потенційного рівня;

2. Фактичний ВНП дорівнює потенційному;

3. Фактичний ВНП перевищує рівень потенційного рівня;

4. Фактичне ВВП нижче потенційного рівня.

3.13. Коефіцієнт звільнення розраховується як:

1. Кількість звільнених до загальної кількості працюючих;

2. Кількість звільнених до загальної кількості робочої сили;

3. Кількість звільнених до кількості зайнятих;

4. Кількість звільнених до кількості безробітних.

3.14. Яку ситуацію на ринку праці описує розрив ВВП:

1. Відмінність між фактичним та потенційним рівнем ВВП за наявності циклічного безробіття;

2. Відмінність між фактичним та потенційним рівнем ВВП за наявності структурного безробіття;

3. Відмінність між фактичним та потенційним рівнем ВВП за наявності фрикційного безробіття;
4. Відмінність між фактичним та потенційним рівнем ВВП за наявності природнього безробіття.

3.15. Закон Оукена відображає залежність динаміки ВВП від динаміки безробіття за умови:

1. Природнього безробіття;
2. Циклічного безробіття;
3. Фрикційного безробіття;
4. Структурного безробіття.

ТЕМА 5 СУКУПНИЙ ПОПИТ ТА СУКУПНА ПРОПОЗИЦІЯ

Ключові поняття: сукупний попит, споживчий попит, сукупна пропозиція, модель рівноваги сукупного попиту та сукупної пропозиції, рівноважна ціна,

1 Питання для самоперевірки:

- 1.1. Надайте характеристику основних складових сукупного попиту?
- 1.2 Які фактори здійснюють цінові корективи сукупного попиту?
- 1.3 Проаналізуйте фактори, що визначають споживчий попит?
- 1.4 Як змінюється інвестиційний попит під дією нецінових факторів?
- 1.5 В чому специфіка прояву нецінових факторів щодо формування сукупного попиту закордон?
- 1.6 Які існують підходи до трактування змісту сукупної пропозиції?
- 1.7 Поясніть відмінність задіяння факторів виробництва у короткостроковому та довгостроковому періоді при формуванні сукупної пропозиції?
- 1.8 Поясніть сутність моделі AD-AS?
- 1.9 Охарактеризуйте специфіку визначення рівноважного рівня цін та обсягу виробництва на кейнсіанському та класичному проміжку кривої AS?

1.10 Охарактеризуйте прояв ефекту храповика при визначенні рівноважної ціни та обсягу виробництва у довгостроковому періоді.

2. Теоретико-розрахункові завдання:

2.1 Надайте реальні приклади впливу нецінових факторів при формуванні споживчого та інвестиційного попиту?

2.2 Поясніть як визначити рівень національного виробництва у довгостроковому періоді.

2.3 Наведіть приклади товарних ринків на яких можна відстежити дію ефекту храповика.

2.4. У таблиці надані дані, які визначають сукупну пропозицію, побудуйте криву:

Таблиця 5.1 – Вихідні дані для виконання завдання 2.4

Рівень цін (гр. од.)	Вироблений обсяг ВВП (млн. гр. од)
245	2100
220	2100
195	2000
170	1800
145	1300
120	950
120	450
120	0

Визначте:

1. Визначте межі зміни реального ВВП на кейнсіанському відрізку кривої сукупної пропозиції?

2. Які межі зміни реального ВВП на класичному відрізку сукупної пропозиції?

3. Визначте та відобразіть графічно величину сукупного попиту, за умови рівноважної ціни 140 гр. од..

2.5. На графіку моделі AD-AS поясніть, які фактори викликали зсув кривої сукупного попиту праворуч? Визначте:

- яку фазу економічного циклу ілюструє даний випадок?

- яка динаміка реального ВПН?
- чи має місце динамічних змін інфляція?
- чи є зміни у реальних доходах населення?

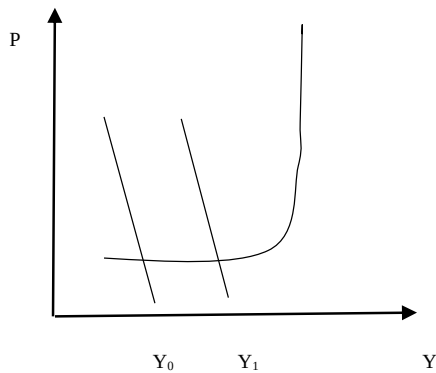

Рисунок 5.1 – Модель AD-AS

2.6. Розрахуйте номінальний і реальний ВВП, валовий національний дохід (ВНД) і валовий національний наявний дохід (ВННД), якщо надано такі показники (млрд. гр. од.): споживчі видатки – 110, валові внутрішні приватні інвестиції – 45, державні закупівлі – 55, імпорт – 20, експорт – 15, чисті факторні доходи – 25, чисті трансферти – 15, зростання цін за рік – 25%.

3. Тестові завдання:

3.1. Сукупний попит відображає наступні величини ВВП:

1. Номінальний ВВП;
2. Реальний ВВП;
3. Очікуваний ВВП;
4. Потенційний ВВП.

3.2. «Ефект храповика» описує стан ситуацію досягнення рівноважного стану за якої:

1. Ціни в довгостроковому періоді не є еластичними і нова рівноважна ціна не може відповідати рівню попередніх періодів;
2. Ціни в короткостроковому періоді не є еластичними і нова рівноважна ціна не може відповідати рівню попередніх періодів;

3. Ціни в довгостроковому періоді є еластичними і нова рівноважна ціна може відповідати рівню попередніх періодів;

4. Ціни в короткостроковому періоді є еластичними і нова рівноважна ціна може відповідати рівню попередніх періодів;

3.3. Складовими сукупного попиту визначають:

1. Інвестиційний попит, споживчий попит, чистий експорт, попит з боку держави;

2. Споживчий попит, інноваційний попит, чистий експорт, попит з боку держави;

3. Очікуваний попит споживачів, держави, іноземних компаній на території країни;

4. Реалізований попит споживачів, держави, іноземних компаній на території країни;

3.4. За умови зростання рівня цін та підвищення попиту на фінансові актив, як це вплине на динаміка обсягу сукупного попиту:

1. Знизиться;

2. Підвищиться;

3. Залишиться незмінною;

4. Даний фактор не впливає на динаміку сукупного попиту.

3.5. В чому полягає економічний зміст кривої сукупного попиту:

1. Крива сукупного попиту надає визначену кількість комбінацій обсягу номінального сукупного продукту і загального рівня цін;

2. Крива сукупного попиту надає невизначену кількість комбінацій обсягу номінального сукупного продукту і загального рівня цін;

3. Крива сукупного попиту надає певну кількість комбінацій обсягу реального сукупного продукту і загального рівня цін;

4. Крива сукупного попиту надає певну кількість комбінацій обсягу очікуваного сукупного продукту і загального рівня цін.

3.6. Економічний зміст впливу ефекту багатства визначається наступними характеристиками:

1. Це цінових фактор впливу на сукупну пропозицію;

2. Це неціновий фактор впливу на сукупну пропозицію;
3. Це цінових фактор впливу на сукупний попит;
4. Це неціновий фактор впливу на сукупний попит.

3.7. Збільшення попиту на імпорتنі товари може призвести до наступних наслідків:

1. Обсяг сукупного попиту збільшиться;
2. Обсяг сукупної пропозиції збільшиться;
3. Обсяг сукупного попиту скоротиться;
4. Обсяг сукупного попиту залишиться без змін, а сукупні пропозиція зросту;

3.8. Кейнсіанський підхід до трактування сукупної пропозиції визначає:

1. Що фактори виробництва є повністю задіяними в економічну діяльність країни;
2. Що фактори виробництва є частково задіяними в економічну діяльність країни;
3. Рівень задіяння факторів виробництва не визначає рівень сукупної пропозиції;
4. Рівень задіяння факторів виробництва залежить від гнучкості цін в довгостроковому періоді.

3.9. Надлишкові виробничі потужності є фактором впливу на:

1. Інвестиційний попит;
2. Споживчий попит;
3. Попит держави на товари та послуги;
4. Попит іноземних компаній у певні країні.

3.10. Економічний зміст сукупної пропозиції розкривається як:

1. Обсяг номінального національного виробництва, який вітчизняні виробники готові запропонувати на ринку при кожному можливому рівні цін;
2. Обсяг реального національного виробництва, який вітчизняні та іноземні виробники готові запропонувати на ринку при кожному можливому рівні цін;
3. Обсяг номінального національного виробництва, який вітчизняні та іноземні виробники готові запропонувати на ринку при кожному можливому рівні цін;

4. Обсяг реального національного виробництва, який вітчизняні виробники готові запропонувати на ринку при кожному можливому рівні цін.

3.11. Вертикальна форма AS вказує на:

1. Фактичний рівень безробіття не залежить від загального рівня цін;
2. Природний рівень безробіття залежить від загального рівня цін;
3. Фактичний рівень безробіття залежить від загального рівня цін
4. Природний рівень безробіття не залежить від загального рівня цін.

3.12 Якщо відбувається знецінення національної валюти відносно іноземних валют, то рівень сукупного попиту має тенденцію до:

1. Зниження;
2. Зростання;
3. Залишається незмінним;
4. Даний фактор не впливає на рівень сукупного попиту.

3.13 Збільшення податків при незмінному рівні сукупного попиту може призвести до наступної динаміки рівноважної ціни:

1. Рівноважний рівень ціни підвищиться;
2. Рівноважний рівень ціни знизиться;
3. Рівноважний рівень ціни залишиться без змін;
4. Динаміка рівноважного рівня ціни не залежить від рівня оподаткування.

3. 14. Характер взаємодії між рівнем споживчих видатків та рівнем добробуту є:

1. Обернений;
2. Прямий;
3. Відсутня залежність впливу;
4. Мають прямопропорційний вплив.

3.15 Оптимістичні очікування споживачів що рівня доходів виступають:

1. Ціновим фактором впливу на рівень сукупної пропозиції;
2. Неціновим фактором впливу на сукупний попит;
3. Ціновим фактором впливу на сукупний попит;
4. Неціновим фактором впливу на сукупну пропозицію.

ТЕМА 6 СПОЖИВАННЯ, ЗАОЩАДЖЕННЯ, ІНВЕСТИЦІЇ

Ключові поняття: особистий дохід, споживання, заощадження, гранична схильність до споживання, функція споживання, середня схильність до споживання, інвестиції, рівноважна відсоткова ставка

1. Питання для самоперевірки:

- 1.1 Які основні складові особистого доходу?
- 1.2 Що є економічною сутністю споживання?
- 1.3 Які групи витрат домогосподарств розрізняють на споживання?
- 1.4 Як визначити рівень заощаджень в економіці?
- 1.5 Що описує функція споживання?
- 1.6 В чому полягає економічний зміст пошуку граничної схильності до споживання?
- 1.7 Яку залежність відображає функція заощаджень?
- 1.8 На що вказує гранична схильність до заощаджень?
- 1.9 Які основні концептуальні положення теорій споживання?
- 1.10 В чому полягає відмінність між кейнсіанським та класичним підходом до пошуку рівноваги між інвестиціями та заощадженнями?

2. Теоретико-розрахункові завдання:

- 2.1 Проаналізуйте як наступні фактори впливають на обсяг споживання: рівень доходу; рівень податків та трансфертних платежів; нагромаджене багатство та доходи від нього; наявність або відсутність заборгованості у споживачів; оптимістичні і песимістичні очікування споживачів; розвиненість системи соціального захисту.
- 2.2 Поясніть основні положення та наведіть приклади моделі життєвого циклу споживання.

2.3 Надайте пояснення чому зростання відсоткової ставки спонукає домогосподарства споживати менше, а заощаджувати більше. Зобразіть дану тенденцію на графіку.

2.4 За даними поданими у таблиці визначте відповідні показники:

Таблиця 6.1 – Вихідні дані для розрахунку завдання 2.4

Y	C	S	APC	APS	MPC	MPS
0	400					
2600	800					
3400	1400					
4600	2400					
5000	3200					

Складіть функцію споживання та заощадження. Надайте графічне відображення аналізу функції заощадження.

2.5. Припустимо, що у моделі закритої економіки функція споживання має вигляд: $C = 200 + 0,75(Y - T)$, де C – споживання; Y – сума доходів; T – сума податкових надходжень. Інвестиції та податки становлять 100 гр. од. й не залежать від величини споживання. Державні видатки становлять 500 гр. од. У таблиці наведені дані про рівень реальних доходів.

Таблиця 6.2 – Вихідні дані для завдання 2.5

Доход	Споживання	Інвестиції	Державні закупки	Видатки
0				
1500				
2500				
3500				
4500				

1. Намалюйте графік і визначте рівноважний рівень доходів та витрат.
2. Якщо держава збільшить свої закупки на 125 гр. од., яким буде новий рівноважний доход? (проілюструйте графічно).
3. Який рівень державних закупівель необхідний, щоб забезпечити доход 3600 гр. од.? (проілюструйте графічно).
4. Визначте величини MPC і MPS.

2.6. Економіка певної країни характеризується наступними даними (у млрд. гр. од.): $Y = C + I + G + X_n$; $C = 100 + 0,7 Y$; $I = 80$; $G = 60$.

Визначте:

1. Рівноважний ВВП.
2. Рівноважний рівень споживання та заощадження.
3. Мультиплікатор витрат за умови, що автономні інвестиції збільшуються з 80 до 150 млрд. гр. од. Відповіді проілюструвати графічно.

Методичні вказівки до 2.6

Мультиплікатор державних витрат – коефіцієнт збільшення (зменшення) рівноважного ВВП (ΔY) від збільшення(зменшення) державних витрат (ΔG).

$$\Delta Y = \Delta G M_g$$

де M_g - мультиплікатор державних витрат

$$M_g = \frac{\Delta Y}{\Delta G} = \frac{1}{1 - MPC}$$

Де MPC – гранична схильність до споживання.

3. Тестові завдання:

3.1 Яке із названих джерел не входить до структури особистого доходу:

1. Заробітна плата;
2. Трансфертні платежі;
3. Рента;
4. Податкові надходження.

3.2 Розподіл доходу відбувається за наступними напрямками:

1. Споживання та заощадження;
2. Споживання та податки;
3. Споживання, податки та заощадження;
4. Споживання та інвестування.

3.3 Економічна сутність споживання визначає наступні аспекти:

1. Повний обсяг товарів та послуг, куплених і спожитих домогосподарствами;
2. Частковий обсяг товарів та послуг, куплених і спожитих домогосподарствами;
3. Повний обсяг товарів та послуг спожитих домогосподарствами;

4. Частковий обсяг товарів та послуг спожитих домогосподарствами;

3.4 Якщо питома вага послуг у витратах домогосподарства становить більше 50%, то економіку такої країни ми можемо охарактеризувати як:

1. Скоріше розвинену ніж та, що розвивається;
2. Скоріше та, що розвивається ніж розвинена;
3. Як економіку перехідного типу;
4. Рівень витрат домогосподарств не може визначати тип економіки країни.

3.5 Економічна суть заощаджень має наступні характеристики:

1. Частина використовуваного доходу, що витрачається в поточному періоді на споживання;
2. Частина використовуваного доходу, що не витрачається в поточному періоді на споживання;
3. Частина розподіленого доходу, що не витрачається в поточному періоді на споживання;
4. Частина розподіленого доходу, що витрачається в поточному періоді на споживання;

3.6 Гранична схильність до споживання показує:

1. На скільки зміниться дохід;
2. Яку частину становить споживання у доході;
3. На скільки зміниться споживання при зміні доходу на одиницю;
4. Обсяг споживання за певний період часу.

3.7 Якщо функція споживання лежить вище базової прямої споживання, то домогосподарства;

1. Живе в борг;
2. Формує заощадження;
3. Схилення до здійснення інвестицій;
4. Підвищує рівень споживання.

3.8 Гранична схильність до заощадження показу:

1. Величину наявних заощаджень, що виникає із використовуваного доходу;

2. Величину додаткових заощаджень, що виникає із додаткової гривні використовуваного доходу;
3. Величину розподілених заощаджень, що виникає із додаткової гривні використовуваного доходу;
4. Середню величину заощаджень, що виникає із додаткової гривні використовуваного доходу.

3.9 Як впливає наявність банківського рахунку за незмінного доходу на рух кривої споживання:

1. Відбувається зміщення вгору;
2. Відбувається зміщення вниз;
3. Рух кривої не відбувається;
4. Наявність банківського рахунку не впливає на рух кривої споживання.

3.10 За концептуальних положень теорії Кейнса збільшення доходів населення супроводжується наступними явищами:

1. Рівень споживання збільшується більшими темпами ніж зростає дохід;
2. Рівень споживання скорочується;
3. Рівень споживання зростає повільнішими темпами ніж дохід.
4. Рівень споживання зростає таким ж темпами як дохід.

3.11 Хто із науковців ввів у теорію споживання твердження, що споживання залежить не тільки від поточного доходу, а й від очікуваного доходу у майбутньому:

1. М. Фрідмен;
2. І. Фішер;
3. Ф. Модельяні;
4. Дж. Кейнс.

3.12 Які види інвестиції виділяються у СНР:

1. В основний капітал, житлове будівництво, запаси;
2. В основний капітал, акціонерний капітал, придбання сировини матеріалів;
3. В основний капітал, витрати на будівництво нового житла, виробництво готової продукції;

4. Витрати на придбання машин та обладнання; формування резервів продукції, будівництво житла.

3.13 Як визначається рівень валових національних заощаджень:

1. Відношення індивідуальних приватних заощаджень до ВВП країни;
2. Відношення валових приватних заощаджень до ВВП країни;
3. Відношення валових приватних заощаджень до НД країни;
4. Відношення приватних заощаджень до споживання країни;

3.14 При дослідженні рівноваги між інвестиціями та заощадженнями Кейнс стверджував, що:

1. Заощадження є функція відсоткової ставки;
2. Заощадження є функцією доходів;
3. Заощадження є функцією попиту;
4. Заощадження є функцією пропозиції.

3.15 Ситуація за якої наявна рівноважна відсоткова ставка:

1. Домогосподарства бажають інвестувати стільки, скільки фірми заощаджують;
2. Домогосподарства не заощаджують, а фірми інвестують
3. Домогосподарства і фірми інвестують
4. Домогосподарства бажають заощадити стільки, скільки фірми інвестувати.

ТЕМА 7	ІНСТРУМЕНТИ ФІНАНСОВОГО ВПЛИВУ НА МАКРОЕКОНОМІЧНУ РІВНОВАГУ
---------------	--

Ключові поняття: ринок товарів та послуг, модель Хікса - Хансена, ринок грошей та цінних паперів, крива IS, крива LM, спекулятивний попит на гроші, операційний попит на гроші, ліквідна пастка.

1. Питання для самоперевірки:

- 1.1. Що є умовою рівноваги на ринку товарів та послуг?
- 1.2. Які допускаються припущення для побудови графіку рівноваги на ринку товарів та послуг?
- 1.3. Які умови побудови графіку кривої заощаджень в моделі Хікса-Хансена?

- 1.4. В чому полягають основні умови побудови графіку інвестицій в моделі Хікса-Хансена?
- 1.5. В чому полягає зміст кривої IS?
- 1.6. Розкрийте сутність понять: грошовий ринок, пропозиція грошей, попит на гроші.
- 1.7. В чому полягає сутність операційного попиту?
- 1.8. В чому полягає зміст спекулятивного попиту на ринку грошей?
- 1.9. Які умови рівноваги на ринку грошей та цінних паперів?
- 1.10. Поясні зміст кривої LM в моделі Хікса-Хансена.

2. Теоретико-розрахункові завдання:

- 2.1. Наведіть приклади дефіциту на будь-якому товарному ринку та відобразіть дану ситуацію на графіку.
- 2.2. Наведіть приклади надлишку на ринку грошей та відобразіть дану ситуацію на графіку.
- 2.3. Поясніть, чому зниження реальних касових залишків в кінцевому випадку призводить до зниження національного доходу.
- 2.4. Грошова маса (M) становить 40 млрд. гр. од. Грошова одиниця здійснює в середньому 5 обороти ($V=5$). Умовний фізичний обсяг національного виробництва (Q) становить 900 млн. од. Визначте середній рівень цін, а також її зміну при зростанні M на 3 % та зниженні Q на 7 %.
- 2.5. Як зміниться грошова пропозиція, якщо активи комерційних банків зросли на 16 млн. гр. од., норматив обов'язкових резервів становить 12 %, а коефіцієнт готівки 0,2?
- 2.6. Припустимо, що одна грошова одиниця призначена для угод здійснює 5 оборотів на рік. Номінальний ВВП становить 3000 млрд. гр. од. Визначте:
 1. Величину операційного попиту на гроші.

2. Виходячи з даних таблиці, у якій представлено спекулятивний попит на гроші, визначити загальний попит на гроші, з урахування результатів отриманих у пункті (1). Отримані результати занести до таблиці.

3. Побудувати відповідні графіки.

Таблиця 7.1 – Вихідні дані для завдання 2.6

Ставка відсотка, %	Загальний попит на гроші, млрд. грн		
	Спекулятивний попит	Операційний попит	Загальний попит
12	10		
10	30		
8	50		
6	70		
4	90		
2	110		

3. Тестові завдання:

3.1. Умовою досягнення рівноваги на ринку товарів та послуг виступають:

1. Коли пропозиція заощаджень дорівнює інвестиційному попиту;
2. Коли попит на заощадження дорівнює пропозиції інвестицій;
3. Коли обсяг заощаджень дорівнює обсягу інвестицій;
4. Коли обсяг заощаджень дорівнює обсягу споживання.

3.2. Пропозиція благ є еластичною за умови:

1. За умов повної зайнятості, що не призведе до зміни середніх витрат виробництва;
2. За умов повної зайнятості, що призведе до зміни середніх витрат виробництва;
3. За умов неповної зайнятості, що не призведе до зміни середніх витрат виробництва;
4. За умов неповної зайнятості, що призведе до зміни середніх витрат виробництва.

3.3. Що не є умовою побудови моделі Хікса-Хансена на ринку товарів та послуг:

1. Рівень цін є сталим;
2. Гранична схильність до заощаджень є сталою;

3. Гранична схильність до споживання є сталою;
4. Пропозиція благ є еластичною.

3.4. Умовою побудови графіка функції заощаджень виступає:

1. Заощадження дорівнюють доходам;
2. Гранична схильність до заощаджень є змінною;
3. Заощадження є функцією від інвестицій;
4. Заощадження є функцією від доходу.

3.5. Відповідно до умов побудови функції інвестицій:

1. Чим вище ставка відсотку, тим менший обсяг інвестицій;
2. Чим нижча ставка відсотку, тим менший обсяг інвестицій;
3. Чим вище ставка відсотку, тим вище обсяг інвестицій;
4. Ставка відсотку не є змінною, при збільшенні обсягу інвестицій.

3.6. Крива IS показує:

1. Наскільки необхідно змінити ставку відсотка при зміні національного доходу для збереження рівноваги на ринку благ;
2. Наскільки необхідно змінити обсяг інвестицій при зміні національного доходу для збереження рівноваги на ринку благ;
3. Наскільки необхідно змінити обсяг споживання при зміні національного доходу для збереження рівноваги на ринку благ;
4. Наскільки необхідно змінити обсяг заощаджень при зміні національного доходу для збереження рівноваги на ринку благ.

3.7. Грошовий ринок – це:

1. Це ринок довгострокових кредитних операцій, на якому ціна на гроші визначається рівнем відсоткової ставки;
2. Це ринок обігових коштів, на якому ціна на гроші визначається рівнем відсоткової ставки;
3. Це ринок цінних паперів, на якому ціна на гроші визначається рівнем відсоткової ставки;
4. Це ринок короткострокових кредитних операцій, на якому ціна на гроші визначається рівнем відсоткової ставки.

3.8. Операційний попит визначає:

1. Це попит на заощадження, які необхідні для рівномірного здійснення платежів;
2. Це попит на готівку, яка необхідна для рівномірного здійснення платежів;
3. Це попит на облігації, які необхідні для рівномірного здійснення платежів;
4. Це попит на довгострокові кредити, які необхідні для рівномірного здійснення платежів.

3.9. Властивостями поведінки спекулятивного попиту виступають:

1. Спадає із зменшенням можливостей збереження фінансових активів;
2. Спадає за незмінних можливостей збереження фінансових активів;
3. Зростає із зменшенням можливостей збереження фінансових активів;
4. Зростає за незмінних можливостей збереження фінансових активів.

3.10. Ліквідна пастка описує ситуацію, коли:

1. Економічні суб'єкти перестають вкладати ліквідні кошти за відповідної відсоткової ставки;
2. Економічні суб'єкти починають вкладати ліквідні кошти за відповідної відсоткової ставки;
3. Економічні суб'єкти позичають ліквідні кошти за відповідної відсоткової ставки;
4. Економічні суб'єкти пропонують ліквідні кошти за відповідної відсоткової ставки.

3.11. Відповідно до умов моделі Хікса-Хансена при досягненні максимального значення відсоткової ставки:

1. Спекулятивний попит необмежено зростає;
2. Спекулятивний попит необмежено спадає;
3. Спекулятивний попит наближається до нуля;
4. Спекулятивний попит залишається без змін.

3.12. Відповідно до конфігурації кривої LM, ліквідна пастка відображена на:

1. Вертикальному відрізку;
2. Горизонтальному відрізку;

3. Висхідному відрізку;
4. Впродовж всієї кривої.

3.13. Модель IS-LM здійснює пошук рівноважних величин:

1. Доходу та відсоткової ставки;
2. Пропозиції товарів та попиту на гроші;
3. Обсягу інвестицій та відсоткової ставки;
4. Обсягу інвестицій та обсягу заощаджень.

3.14. За умови дефіциту на ринку грошей:

1. Домашні господарства скуповують товари;
2. Домашні господарства продають товари;
3. Домашні господарства скуповують облігації;
4. Домашні господарства продають облігації.

3.15. Відповідно до дії трансмісійного механізму при зростанні курсу акцій сукупний попит:

1. Зростає;
2. Спадає;
3. Залишається незмінним;
4. Дорівнює нулю.

ТЕМА 8	ФІСКАЛЬНІ ІНСТРУМЕНТИ МАКРОЕКОНОМІЧНОЇ РІВНОВАГИ
---------------	---

Ключові поняття: функціональний розподіл, крива Лоренця, лінія абсолютної рівності, коефіцієнт Джині, бідність, політика соціального захисту, систему соціального захисту, соціальна допомога, соціальне страхування, фіскальна політика, податки, податкова ставка, гранична ставка податку, нульова ставка пільгова ставка, крива Лаффера, прогресивна податкова система, регресивна податкова система, оподаткування споживання, бюджетний дефіцит, бюджетний борг, мультиплікатори фіскальної політики.

1. Питання для самоперевірки:

1.1 У чому полягає відмінність між ефективністю та справедливістю розподілу в економічній системі?

1.2. Розкрийте економічну сутність функціонального розподілу сукупного доходу.

1.3. Які закономірності описує графічна модель кривої Лоренца?

1.4. Як коефіцієнт Джині визначає нерівність у розподілі доходів?

1.5. За допомогою яких параметрів можна ідентифікувати бідність населення?

1.6. Які основні напрями реалізації соціальної політики?

1.7. Які групи податків Ви можете виокремити?

1.8. Що таке податкова ставка та гранична схильність до оподаткування?

1.9. Які закономірності розкриває крива Лаффера?

1.10. які категорії є складовими державних витрат?

1.11. Які закономірності розкриває податковий мультиплікатор та мультиплікатор державних витрат?

1.12. В чому полягає зміст автоматичних та дискреційної фіскальної політики?

2. Теоретико-розрахункові завдання:

2.1. Проаналізуйте графік (рис. 8.1) і дайте відповіді на наступні питання:

1. Визначте модель, що представлена на графіку, поясніть її.

2. Поясніть економічну суть бісектриси на графіку.

3. Виходячи з числових даних поясніть економічний зміст точок а, b, c на графіку.

4. Добудуйте графік (рис. 8.1) таким чином, щоб він ілюстрував зростання нерівності доходів.

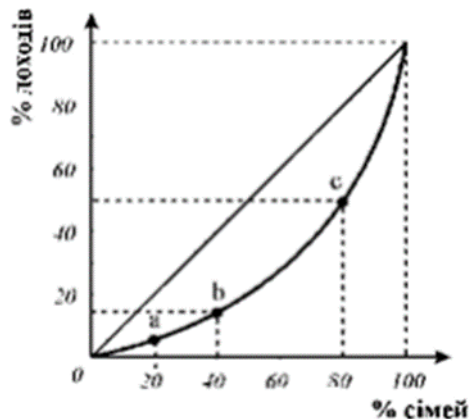

Рисунок 8.1 – Модель

2.2. Проаналізуйте графік (рис. 8.2) і дайте відповіді на наступні питання:

1. Визначте модель, що представлена на графіку, поясніть зв'язок між якими змінними ілюструє крива на графіку.
2. Визначте графічно та обґрунтуйте точку оптимуму.
3. Проілюструйте та опишіть відхилення від точки оптимуму.
4. Поясніть яка макроекономічна теорія використала цю криву в обґрунтуванні рекомендацій для реальної економічної політики, визначте їх.

Рисунок 8.2 – Крива

2.3. Наведіть приклади автоматичних стабілізаторів фінансової політики, які використовуються в економіці України, та поясніть їх доречність.

2.4. Визначте величину інфляційного податку, якщо рівень цін поточного 52 року 1,5, базисного – 1,0. Грошовий агрегат М1 складає 5 млрд. гр. од.

2.5. Державні видатки та чисті податки збільшилися на 150 тис. гр. од. Гранична норма споживання дорівнює 0,6. Податкова ставка 16%. Визначити простий та складний мультиплікатори витрат та податків й прокоментувати отримані їх величини.

2..6. Розрахуйте і прокоментуйте величину мультиплікатора витрат у відкритій економіці, якщо гранична схильність до заощадження (MPS) – 0,32; ставка оподаткування 11 %, приріст імпорту – 16 млрд. гр. од., приріст ВВП – 180 млрд. гр. од.

3. Тестові завдання:

3.1. У сучасні економічні теорії до основних функцій держави не відносять:

1. Розподіл суспільних благ;
2. Виробництво колективних благ;
3. Визначення суспільних потреб;
4. Персональний розподіл благ.

3.2. В чому полягають основні особливості персональних доходів:

1. Значна диференційованість;
2. Помірна невизначеність;
3. Значна сконцентрованість;
4. Значна розфокусованість.

3.3. Графічна модель кривої Лоренца відображає:

1. Розподіл сукупних доходів в економіці певної країни;
2. Розподіл особистих доходів в економіці певної країни;
3. Розподіл сукупних витрат в економіці певної країни;
4. Розподіл особистих витрат в економіці певної країни.

3.4. Відповідно до методики виміру коефіцієнта Джині, у випадку абсолютної рівності розподілу доходів:

1. Чисельник дорівнює знаменнику;
2. Чисельник більший за знаменник;
3. Чисельник дорівнює нулю;
4. Чисельник менший за знаменник.

3.5. Відповідно до економічної сутності поняття бідність визначає:

1. Рівень життя, за якого неможливо забезпечити нормальне відтворення населення.

2. Рівень життя, за якого можливо забезпечити нормальне відтворення населення.
3. Рівень життя, за якого неможливо забезпечити розширене відтворення населення;
4. Рівень життя, за якого неможливо забезпечити просте відтворення населення.

3.6. Система соціальних гарантій передбачає надання:

1. Продовольчих талонів;
2. Цільових внесків населення;
3. Житлової допомоги;
4. Безкоштовної освіти.

3.7. Фіскальна політика передбачає заходи у таких сферах:

1. Державних витрат і податків;
2. Державних доходів і соціальних надходжень;
3. Державних видатків та структурування бюджету;
4. Податків та державної допомоги.

3.8. До прямих податків відносять:

1. Податок на додану вартість;
2. Податок з реклами;
3. Податок на прибуток підприємств;
4. Акцизний збір.

3.9. Сутність податкової ставки полягає:

1. Визначену підприємцем розмір податку на одиницю оподаткування;
2. Законодавчо встановлений розмір податку на одиницю оподаткування;
3. Особисто встановлений розмір податку на одиницю оподаткування;
4. Колективно встановлений розмір податку на одиницю оподаткування.

3.10. Відповідно до економічної сутності кривої Лаффера можна стверджувати:

1. Підвищення та зниження ставки оподаткування не залежить від економічної системи конкретної країни;
2. Підвищення ставки оподаткування залежить тільки від потреби уряду;

3. Зниження ставки не може призвести до встановлення оптимального її рівня;
4. Зниження та підвищення ставки оподаткування щодо встановлення оптимального рівня залежить від економічної системи конкретної країни.

3.11. Регресивною вважається система оподаткування за якої:

1. Нерівність розподілу доходів зростає;
2. Нерівність розподілу доходів зменшується;
3. Нерівність в економічному положенні людей скорочується;
4. Нерівність в економічному положенні людей не змінюється.

3.12. Яку із категорій відносять до державних видатків:

1. Індивідуальні видатки на будівництво;
2. Заробітна плата працівників держсектору;
3. Платежі за споживчі товари;
4. Платежі за споживання послуг.

3.13. Податковий мультиплікатор визначає:

1. Міра збільшення національного доходу за рахунок зменшення податкових надходжень;
2. Міра зменшення національного доходу за рахунок зменшення податкових надходжень;
3. Міра збільшення національного доходу за рахунок збільшення податкових надходжень;
4. Міра зменшення національного доходу за рахунок збільшення податкових надходжень.

3.14. Мультиплікатор державних витрат має:

1. Позитивне значення;
2. Від'ємне значення;
3. Нульове значення;
4. Нейтральне значення.

3.15. До автоматичних стабілізаторів фіскальної політики відносять:

1. Зміна програми суспільних робіт;
2. Зміна податкової ставки;

3. Допомога по безробіттю;
4. Зміна трансфертних платежів.

ТЕМА 9	КРЕДИТНО-ГРОШОВІ МАКРОЕКОНОМІЧНОГО ВПЛИВУ	ІНСТРУМЕНТИ
---------------	--	--------------------

Ключові поняття: грошово-кредитна система, елементи грошової системи, масштаб цін, емісія, готівкові та безготівкові розрахунки, металевий обіг, паперово-кредитна система, грошова одиниця, банкнота, монети, чек, вексель, пластикова картка, суб'єкти кредитно-грошової системи, функції грошей, грошова маса, грошові агрегати, пропозиція грошей, бюджетні обмеження.

1. Питання для самоперевірки:

- 1.1. В чому полягає основний зміст грошово-кредитної системи?
- 1.2. Які основні елементи грошово-кредитної системи?
- 1.3. Які основні етапи формування грошово-кредитної системи ви можете виділити?
- 1.4. Що виступає основними об'єктами грошово-кредитної системи та які основні їх характеристики?
- 1.5. Які основні суб'єкти кредитно-грошової системи та їх основні функції?
- 1.6.. Що представляє собою грошова маса?
- 1.7. Визначте основні елементи грошової маси та в чому полягають відмінності між грошовими агрегатами?
- 1.8. Який із грошових агрегатів виступає найліквіднішим елементом грошової маси?
- 1.9. Що представляє собою функція пропозиції грошей?
- 1.10. Які фактори визначають пропозицію грошей?
- 1.11. В чому полягає сутність депозитного мультиплікатора та в чому виражаються його основні завдання?
- 1.12. Що представляє собою грошовий мультиплікатор?
- 1.13. Які основні бюджетні обмеження Ви можете визначити, котрі впливають на пропозицію грошей?

1.14. В чому полягає сутність кейнсіанської теорії щодо грошової політики?

1.15. В чому полягає сутність монетаристської теорії щодо грошової політики?

2. Теоретико-розрахункові завдання:

2.1. Надайте пояснення як пенсійний фонд впливає на функціонування кредитно-грошової системи в Україні?

2.2. Виокреміть історичні етапи розвитку банкноти як платіжного засобу.

2.3. Визначте чому монетизація бюджетного дефіциту призводить до інфляції та наведіть історичні приклади такої ситуації.

2.4. Визначте зміну грошової пропозиції, якщо активи комерційних банків зростуть на 12 млн. гр. од., норматив обов'язкових резервів становитиме 10 %, а коефіцієнт готівки дорівнюватиме 0,4?

2.5. Як зміниться пропозиція грошей, якщо вихідний приріст депозитів за рахунок грошової емісії становитиме 100 тис. гр. од., а норматив обов'язкових резервів 8% ?

2.6. Визначте величини грошових агрегатів M_0 , M_1 , M_2 , M_3 , L , якщо в обігу знаходяться такі складові (млн. гр. од.): кошти клієнтів за трастовими операціями – 650; готівка – 900; цінні державні короткострокові папери – 300; поточні рахунки – 550; строкові рахунки – 700 . Визначте значення коефіцієнта монетизації, якщо ВВП дорівнює 6800 млн. гр. од.

3. Тестові завдання:

3.1. Сутність масштабу ціни як елементу грошово-кредитної системи полягає:

1. Найменуванні грошової одиниці;
2. Вмісту дорогоцінного металу в грошові одиниці;
3. Співвідношенні товарної і грошової маси;
4. безперервному руху грошей у сфері обігу.

3.2. Основною характеристикою біметалізму є:

1. Необмежена розмінна властивість золота та срібла;
2. Грошова одиниця у готівковій та безготівковій формах;
3. Масштаб цін у формі вагового вмісту грошового металу;
4. Обмежена чеканка металевих монет.

3.3. Основним змістом визначення готівкових грошей виступає:

1. Форма існування грошей у вигляді грошових знаків, що використовуються як засіб обігу;
2. Форма існування грошей у вигляді грошових знаків, що використовуються як засіб платежу
3. Форма існування грошей у вигляді грошових знаків, що використовуються як засіб обігу і платежу;
4. Форма існування грошей у вигляді грошових знаків, що використовуються як засіб обміну.

3.4. Чек як фінансовий документ передбачає:

1. Наказ банку власника поточного рахунку про виплату певній особі вказаної в ньому суми грошей;
2. Письмове боргове зобов'язання, яке надає його власнику незаперечне право вимагати від боржника вказану в ньому суму платежу;
3. Документ, що випускається банківськими установами і надає можливість його пред'явнику отримувати без оплати у готівковій формі товари і послуги;
4. Документ, що випускається банківськими установами і надає можливість отримання готівки через банківські установи.

3.5. Який із нижче наведених суб'єктів має статус монопольного органу щодо постачання суспільства необхідною кількістю грошових коштів:

1. Комерційний банк;
2. Центральний банк;
3. Інвестиційний фонд;
4. Кредитна спілка.

3.6. Який із наведених суб'єктів орієнтований на оперативну можливість отримання коштів:

1. Комерційний банк;
2. Центральний банк;
3. Інвестиційний фонд;
4. Кредитна спілка.

3.7. Який із наведених суб'єктів кредитно-фінансової системи спеціалізується на купівлі у фірм права на вимогу боргу:

1. Кредитна спілка;
2. Лізингова компанія;
3. Факторингова компанія;
4. Ломбард.

3.8. Яка із функцій грошей вказує на те, що гроші не можуть віддзеркалювати вартість товарів:

1. Одиниця рахунку;
2. Засіб обігу;
3. Засіб платежу;
4. Засіб збереження вартості.

3.9. Що являє собою грошова маса:

1. Часткова сума залишків грошей у всіх їх формах, які знаходяться у розпорядженні суб'єктів економіки на певний момент часу;
2. Загальна сума залишків грошей у всіх їх формах, які знаходяться у розпорядженні суб'єктів економіки на певний момент часу;
3. Загальна сума залишків грошей у всіх їх формах, які знаходяться у розпорядженні суб'єктів економіки тривалий час;
4. Часткова сума залишків грошей у всіх їх формах, які знаходяться у розпорядженні державних суб'єктів економіки на певний момент часу.

3.10. До якого із грошових агрегатів входять строкові і ощадні вклади у комерційних банках:

1. M_0 ;
2. M_1 ;
3. M_2 ;

4. M_3 .

3.11. Кредитні ресурси комерційних банків визначаються як:

1. Сума депозитів та об'язкових банківських резервів;
2. Добуток депозитів та об'язкових банківських резервів;
3. Різниця депозитів та об'язкових банківських резервів;
4. Частка депозитів та об'язкових банківських резервів.

3.12. На що вказує депозитний мультиплікатор:

1. Показує, у скільки разів центральний банк зменшує розмір грошової маси в обігу.
2. Показує, у скільки разів комерційні банки зменшують розмір грошової маси в обігу.
3. Показує, у скільки разів центральний банк збільшують розмір грошової маси в обігу.
4. Показує, у скільки разів комерційні банки збільшують розмір грошової маси в обігу.

3.13. Що із наведених інструментів кредитно-грошової системи не використовується державою у кості покриття бюджетного дефіциту:

1. Друк грошей;
2. Формування чеків на погашення боргу;
3. Здійснення позик;
4. Витрата власних валютних резервів.

3.14. Відповідно до основних параметричних характеристик кейнсіанської теорії щодо регулювання-кредитно грошової системи прийнято, що:

1. Грошова політика менш впливова, ніж бюджетно-податкова;
2. Грошова політика більш впливова, ніж бюджетно-податкова;
3. Визначальною є виключно грошова політика;
4. Визначальною є виключно бюджетно податкова політика.

3.15. Відповідно до монетариської теорії щодо пожвавлення економіки основним інструментом виступає:

1. Стимулювання грошової пропозиції;

2. Структурні зміни економіки;
3. Регулювання податкових ставок;
4. Регулювання процентних ставок.

ТЕМА 10	ІНСТРУМЕНТИ ПОЛІТИКИ ЩОДО ВПЛИВУ НА МАКРОЕКОНОМІЧНУ РІВНОВАГУ	ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ
----------------	--	-----------------------------

Ключові поняття: платіжний баланс, функції платіжного балансу, принципи платіжного балансу, торговельний баланс, баланс невидимої торгівлі, баланс поточних операцій, короткотерміновий та довготерміновий капітал, прямі інвестиції, портфельні інвестиції, резервні активи, рівновага платіжного балансу, фактори рівноваги платіжного балансу, валюта, національна валюта, іноземна, резервна валютна, валютний курс, котирування.

1. Питання для самоперевірки:

- 1.1. В чому полягає зміст платіжного балансу?
- 1.2. Які основні функції платіжного балансу ви можете назвати?
- 1.3. Які зовнішньоекономічні операції відображені у платіжному балансі?
- 1.4. В чому полягають основні принципи платіжного балансу?
- 1.5. Яка структура рахунків платіжного балансу?
- 1.6. що являє собою баланс поточного рахунку, базисного та офіційних рахунків?
- 1.7. В чому полягає відмінність платіжного балансу в довгостроковому, короткостроковому та середньостроковому періодах?
- 1.8. Які основні фактори можуть порушувати рівновагу платіжного балансу?
- 1.9. Що представляє собою державне регулювання платіжного балансу?
- 1.10. В чому полягає сутність ринкових методів регулювання платіжного балансу?
- 1.11. В чому відмінність між рестрикційними та експансіоніськими заходами регулювання платіжного балансу?
- 1.12. Які основні методи міждержавного впливу на платіжний баланс країни?
- 1.13. Яке визначення можна дати валюті?
- 1.14. В чому особливості економічної суті національної валюти?

1.15. Які системи валютних курсів ви можете визначити?

2. Теоретико-розрахункові завдання:

2.1. Поясніть чому за режиму фіксованого обмінного курсу інфляція є високою та волатильною?

2.2. Які існують передумови для запровадження режиму інфляційного таргетування?

2.3. Які існують класифікації режимів обмінного курсу визначені Міжнародним валютним фондом?

2.4. Скільки євро можна купити за 12400 японських єн, якщо: $1 \text{ USD} = 120,25 \text{ JPY}$; $1 \text{ USD} = 0,87 \text{ EUR}$?

2.5. Якщо ціна гривні в доларах США впала з 20,8 до 19,2 центів за одну гривню, то як зміниться ціна товару вітчизняного виробництва (в доларах США), що продається в Україні за 500 гривень?

2.6. Американська компанія постачає шкіру для виробництва взуття англійської компанії. З 1 травня курс фунта стерлінгів (GBP) знизився з 2,6 до 2,3 USD за 1 GBP. Визначте, яких збитків зазнають американські експортери внаслідок зниження курсу фунта стерлінгів, якщо сума не виконаних ними контрактів перед партнерами становить 45 млн GBP.

3. Тестові завдання:

3.1ю Платіжний баланс надає можливість підсумувати результати платіжних операцій між:

1. Окремими особами;
2. Фірмами;
3. Урядами країн;
4. Всіма вище перерахованими.

3.2. Яка функція платіжного балансу відображає його здатність описати масштаби зовнішньоекономічної діяльності країни:

1. Практична;

2. Інформаційна;
3. Наукова;
4. Прогностична.

3.3. У якій із операцій платіжного балансу відображається відтік за кордон цінностей:

1. Кредит;
2. Дебет;
3. Односторонні;
4. Обмінні;

3.4. Перед якими операціями в платіжному балансі ставиться знак «мінус»:

1. Кредит;
2. Дебет;
3. Односторонні;
4. Обмінні;

3.5. Який із принципів побудови платіжного балансу визначає, що при оцінці зовнішньоторговельних угод переваги надаються ринковим цінам:

1. Одночасної реєстрації;
2. Резиденства;
3. Одноманітності;
4. Подвійного запису.

3.6. Які із об'єктів не відображаються у торгівельному балансі:

1. Немонетарне золото;
2. Культурні цінності;
3. Ремонт товарів;
4. Товари для подальшої обробки.

3.7. До якої статті платіжного балансу відносять міжнародні трансфер пенсій:

1. Чисті факторні доходи;
2. Науково-технічні та культурні обміни;
3. Міжнародні перекази;

4. Капіталів і фінансів.

3.8. Портфельні інвестицій відображаються на рахунку:

1. Капіталів;
2. Фінансів;
3. Резервних активів;
4. Нематеріальних активів.

3.9. Баланс поточного рахунку визначається як:

1. Частина платіжного балансу, що відображає співвідношення руху за кордон та з-за кордону товарів, послуг і капіталу;
2. Частина платіжного балансу, що відображає співвідношення руху за кордон та з-за кордону товарів, послуг і фінансів;
3. Частина платіжного балансу, що відображає співвідношення руху за кордон та з-за кордону матеріальних цінностей і капіталу;
4. Частина платіжного балансу, що відображає співвідношення руху за кордон та з-за кордону товарів, послуг, доходів і поточних трансфертів.

3.10. Середньотермінова рівновага платіжного балансу передбачає:

1. Нульовий баланс за базовими рахунками;
2. Нульовий чистий баланс рахунку офіційних резервів, а також рівновагу на ринку іноземних валют;
3. Нульовий чистий баланс по товарам та послугам.
4. Нульовий чистий баланс рахунку капіталів.

3.11. Якщо видатки іноземної валюти перевищують її надходження, то підсумковий платіжний баланс:

1. Пасивний;
2. Кредитний;
3. Нульовий;
4. Активний.

3. 12. Які із факторів не впливають на рівновагу платіжного балансу:

1. Природні катаклізми;
2. Рівень цін;

3. Рівень безробіття;
4. Громадянські заворушення.

3. 13. До неринкових методів регулювання платіжного балансу відносять:

1. Продаж іноземної валюти;
2. Використання золотовалютних резервів;
3. Зміна процентних ставок;
4. Нормативні впровадження.

3.14. Рестрикційні заходи регулювання зовнішньоекономічної діяльності передбачають:

1. Кредитні обмеження і стримування росту грошової маси;
2. Кредитну експансію і зменшення процентних ставок;
3. Кредитні обмеження і зменшення процентних ставок;
4. Кредитну експансію і стримування росту грошової маси.

3.15. Встановлена законом грошова одиниця даної держави є:

1. Іноземною валютою;
2. Національною валютою;
3. Резервною валютою;
4. Міжнародною валютою.

ТЕМА 11	ТЕОРЕТИЧНІ ПОСТУЛАТИ МІКРОЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ
----------------	---

Ключові поняття: індивідуальний економічний суб'єкт, поведінка суб'єкта, принципи мікроекономіки, альтернативна вартість, методи мікроекономіки, граничний аналіз

1. Питання для самоконтролю:

- 1.1 Які характеристики мають індивідуальні економічні суб'єкти?
- 1.2 Надайте визначення суб'єктів та об'єктів мікроекономічного аналізу.
- 1.3 Які етапи розвитку мікроекономічного аналізу ви можете визначити?
- 1.4 Які функції притаманні мікроекономічному аналізу?

- 1.5 В чому полягає зміст альтернативної вартості?
- 1.6 Що означає раціональність поведінки економічного суб'єкта?
- 1.7 В чому полягає відмінність спеціальних та загальних методів мікроекономічного аналізу?
- 1.8 Що передбачає здійснення граничного аналізу?
- 1.9 В чому полягають основні принципи мікроекономічного аналізу?
- 1.10 в чому полягає зміст рівноважного аналізу?
- 1.11 Що передбачає метод економічного моделювання?
- 1.12 На яких правилах будується побудова економічних моделей?
- 1.13 Який сенс покладений в базове поняття мікроекономічного аналізу спадної віддачі факторів виробництва?
- 1.14 Що вирізняє із загальної сукупності ресурсі економічні ресурси?
- 1.15 Що передбачає вибір у мікроекономічному аналізі?

2. Теоретико-розрахункові завдання:

- 2.1. Наведіть приклади застосування альтернативної вартості у сучасних умовах вашого економічного побуту.
- 2.2. Поясніть як працює закон спадної віддачі факторів виробництва на ринку сільськогосподарської продукції.
- 2.3. Наведіть історичні приклади раціональної поведінки суб'єктів господарювання.
- 2.4 Наведіть приклади застосування загальних та специфічних методів у мікроекономічному аналізі.
- 2.5 Роспишіть модель обмежених виробничих можливостей відносно правил та елементів побудови економічних моделей.
- 2.6 Поясніть використання методу статички щодо досягнення рівноважного стану на ринку палива в довоєнний період та під час оголошення воєнного стану в Україні.

3. Тестові завдання:

3.1 Відповідно до теорії мікроекономічного аналізу споживач на ринку ресурсів виступає:

1. Продавцем факторів виробництва;
2. Споживачем факторів виробництва;
3. Посередником між споживачем і виробником факторів виробництва;
4. Не представляє інтереси на ринку ресурсів.

3.2 Кого із поданих науковців вважають основоположником мікроекономіки:

1. Г. Госсен;
2. Е. Бен-Баверк;
3. Ж.Б. Сей;
4. У. Джевонс.

3.3 Кому із запропонованих нижче науковців належить ідея розробки теорії граничної корисності:

1. Е. Бен-Баверк;
2. Б. Кларк;
3. А. Маршал;
4. В. Паретто.

3.4 Яка з функцій мікроекономічного аналізу описує гіпотезу щодо поведінки споживача на основі зиску:

1. Пояснення;
2. Прогнозування;
3. Контролю;
4. Мотивації.

3.5 В чому полягає економічний зміст вибору в мікроекономічному аналізі:

1. Компроміс спрямований на зменшення потреб;
2. Компроміс спрямований на максимальне задоволення потреб;
3. Компроміс спрямований на раціональне задоволення потреб;
4. Компроміс спрямований на збільшення потреб.

3.6 Зміст альтернативної вартості полягає:

1. Цінність використаних можливостей;
2. Цінність втрачених можливостей;
3. Вартість використаних можливостей.
4. Вартість використаних ресурсів.

3.7 Закон спадної віддачі факторів виробництва полягає:

1. За певних обставин із зменшенням використання одного ресурсу кожна додаткова одиниця змінного ресурсу дає все більше продукції за одиницю часу.
2. За певних обставин з використання одного ресурсу кожна додаткова одиниця змінного ресурсу дає незмінну кількість продукції за одиницю часу.
3. За певних обставин з нарощуванням використання одного ресурсу кожна додаткова одиниця змінного ресурсу дає все більше продукції за одиницю часу.
4. За певних обставин з нарощуванням використання одного ресурсу кожна додаткова одиниця змінного ресурсу дає все менше продукції за одиницю часу.

3.8 Раціональна поведінка індивідуального економічного суб'єкта означає:

1. Основним мотивом діяльності економічного суб'єкта є мінімізація суспільної вигоди;
2. Основним мотивом діяльності економічного суб'єкта є максимізація суспільної вигоди;
3. Основним мотивом діяльності економічного суб'єкта є максимізація безпосередньої вигоди;
4. Основним мотивом діяльності економічного суб'єкта є мінімізація безпосередньої вигоди.

3.9 До загальних методів мікроекономічного аналізу відносять:

1. Граничний аналіз;
2. Спостереження;
3. Економічне моделювання;
4. Метод динаміки.

3.10 Рівноважний підхід в мікроекономічному аналізі означає:

1. Немає внутрішніх тенденцій до стабільності існуючого стану
2. Немає внутрішніх тенденцій до зміни існуючого стану;

3. Немає зовнішніх тенденцій до зміни існуючого стану;
4. Немає зовнішніх тенденцій до стабільності існуючого стану.

3.11 Метод динаміки мікроекономічного аналізу передбачає:

1. Вимагає аналізу переходу від одного стану рівноваги до іншого;
2. Вимагає аналізу переходу від одного стану кризи до іншого;
3. Вимагає аналізу порівняння одного стану рівноваги та іншого;
4. Вимагає аналізу порівняння одного стану кризи та іншого.

3.12 Який із принципів мікроекономічного аналізу свідчить, що зміна економічних стимулів унаслідок сьогоденної політики матиме наслідки в майбутньому:

1. Можливість передбачення реакції економічних суб'єктів на стимули;
2. Наявність майбутніх наслідків поточного вибору;
3. Можливість передбачення реакції економічних суб'єктів на стимули;
4. Економічні системи впливають на індивідуальний вибір і стимули.

3.13 Які із типів економічних моделей за способом вираження мають словесне описання:

1. Графічні;
2. Табличні;
3. Вербальні;
4. Математичні.

3.14 Граничний аналіз мікроекономіки передбачає:

1. Аналіз відношення величин, в якому всі фактори приймаються як змінні;
2. Аналіз відношення величин, в якому всі фактори приймаються як незмінні;
3. Аналіз прирістних величин, в якому всі фактори приймаються як незмінні;
4. Аналіз прирістних величин, в якому всі фактори, за винятком досліджуваного, приймаються як незмінні.

3.15 Метод абстрагування в мікроекономіці передбачає:

1. Відкидання другорядних елементів і виділення суттєвих;
2. Врахування другорядних елементів і виділення суттєвих;
3. Врахування другорядних елементів і відкидання суттєвих;
4. Відкидання і суттєвих елементів.

ТЕМА 12	РІВНОВАГА ПОПИТУ ТА ПРОПОЗИЦІЇ, ЕЛАСТИЧНІСТЬ ПОПИТУ ТА ПРОПОЗИЦІЇ
----------------	--

Ключові поняття: попит, закон попиту, цінова еластичність, коефіцієнт цінової еластичності, фактори цінової еластичності, нееластичний попит, абсолютно еластичний попит, абсолютно нееластичний попит, перехресна еластичність, еластичність попиту за доходом, надлишок споживача, виробничий надлишок, пропозиція, цінова еластичність пропозиції, коефіцієнт цінової еластичності пропозиції, фактори цінової еластичності пропозиції, види еластичності пропозиції.

1. Питання для самоперевірки;

- 1.1 Що являє собою цінова еластичність товару?
- 1.2 Як пов'язаний закон попиту та еластичність попиту за ціною?
- 1.3 Які ознаки еластичного попиту Ви можете визначити?
- 1.4 Для яких типів товарів властивий нееластичний попит?
- 1.5 У яких випадках виникає одинична еластичність попиту за ціною?
- 1.6 Визначте природу безмежно еластичного попиту за ціною та абсолютно нееластичного.
- 1.7 Які фактори впливають на цінову еластичність попиту?
- 1.8 Визначте як цінова еластичність попиту розподіляється відповідно лінійні функції попиту.
- 1.9 В чому полягає економічна сутність перехресної еластичності?
- 1.10 Як співвідносяться взаємозалежні та взаємозамінні товари із перехресною еластичністю попиту?
- 1.11 В чому полягає зміст еластичності попиту за доходом?
- 1.12 Як проявляється еластичність попиту за доходом для товарів першої необхідності та предметів розкоші?
- 1.13 В чому полягає економічний зміст еластичності пропозиції за ціною?
- 1.14 Яка природа еластичної та нееластичної пропозиції?
- 1.15 Визначте фактори, як впливають на еластичність пропозиції
- 1.16 Як можна визначити надлишок споживача і виробника?

2. Теоретико-розрахункові завдання:

- 2.1. Продемонструйте як визначається надлишок споживача на основі власних споживчих уподобань, використовуючи графічний метод.
 - 2.2. Поясніть як проявляє себе еластичний та нееластичний попит і пропозиція на ринку праці.
 - 2.3. Визначте, як із факторів наразі найбільш впливають на цінову еластичність пропозиції на ринку палива в Україні.
 - 2.4. Ціна на ринку полуниці коливається від 100 до 80 грн за кілограм, а величина попиту – від 40 до 20 кг на місяць. Визначте коефіцієнти цінової еластичності попиту за умови зниження і зростання ціни.
 - 2.5. Функція попиту на товар X має вигляд $Q_X = 14 - P_X + 0,1P_Y$. Ціна товару X дорівнює 6 грн, ціна товару Y – 10 грн. Визначте коефіцієнт перехресної еластичності попиту на товар X за ціною товару Y.
 - 2.6. Функція попиту на товар має вигляд $Q_D = 8 - P$, функція пропозиції даного товару $Q_S = -4 + 2P$.
1. Припустимо, що на даний товар уведений податок у розмірі 20% від ціни, що платить покупець. Визначте надлишки покупця до і після введення податку.
 2. Припустимо, що даний товар дотується з бюджету в розмірі 20% ціни, що платить покупець (дотацію одержує продавець). Визначте надлишок покупця після введення дотації.

3. Тестові завдання:

3.1. Цінова еластичність пропозиції товару визначається:

1. Відношення відсоткової зміни величини пропозиції до відсоткової зміни ціни цього товару;
2. Відношення зміни величини пропозиції до відсоткової ціни цього товару;
3. Відношення відсоткової зміни величини товару до відсоткової зміни пропозиції;
4. Відношення зміни величини товару до зміни пропозиції.

3.2. При зменшенні ціни продукту на 1%, кількість його купівлі:

1. Зміниться більше ніж на 1%;
2. Зміниться менше ніж на 1%;
3. Зміниться рівно на 1%;
4. Всі відповіді можливі.

3.3 Для вимірювання сприйнятливості споживачів до зміни ціни застосовують:

1. Абсолютні величини;
2. Відносні величини;
3. Нормовані величини;
4. Натуральні величини.

3.4. Якщо відсоткова зміна ціни призводить до відносно більшої відсоткової зміни величини попиту:

1. Попит безмежно еластичний;
2. Попит нееластичний;
3. Попит еластичний;
4. Попит абсолютно нееластичний.

3.5. Абсолютно нееластичний попит властивий для товарів:

1. Ліки;
2. Діаманти;
3. Хліб;
4. Морозиво.

3.6. Якщо продукт не має значної кількості замінників:

1. Попит на продукт більш еластичний;
2. Попит на продукт менш еластичний;
3. Попит на продукт має одиничну еластичність;
4. Даний фактор не впливає на еластичність попиту.

3.7. Якщо товари займають незначну частину доходу споживача:

1. Попит на продукт більш еластичний;
2. Попит на продукт менш еластичний;
3. Попит на продукт має одиничну еластичність;
4. Даний фактор не впливає на еластичність попиту.

3.8. Попит на товари розкоші порівняно із товарами першої необхідності:

1. Більш еластичний;
2. Менш еластичний;
3. Має одиничну еластичність;
4. Не може бути порівнюваний.

3.9. Позитивне значення показника перехресної еластичності попиту властиве для:

1. Взаємодоповнювальних товарів;
2. Взаємозамінних товарів;
3. Незалежних товарів;
4. Сумісних товарів.

3.10. Для товарів із низькою якістю:

1. Збільшення доходу сприяє збільшенню попиту;
2. Зменшення доходу сприяє зменшенню попиту;
3. Збільшення доходу сприяє зменшенню попиту;
4. Збільшення доходу не впливає на попит.

3.11. Одинична еластичність попиту за доходом властива:

1. Нормальним товарам;
2. Товарам низької якості;
3. Предметам розкоші;
4. Товарам першої необхідності.

3.12. Зміст еластичності пропозиції полягає:

1. Відтворює зміни сукупної пропозиції, які відбуваються у зв'язку зі зростанням цін;
2. Відтворює зміни ціни, які відбуваються у зв'язку зі зростанням сукупної пропозиції;
3. Відтворює зміни ціни, які відбуваються у зв'язку зі зростанням сукупного доходу;
4. Відтворює зміни ціни, які відбуваються у зв'язку із падінням сукупної пропозиції;

3.13. В довготерміновому періоді еластичність пропозиції:

1. Висока;
2. Низька;
3. Одинична;
4. Нееластична.

3.14. Споживчий надлишок визначається:

1. Різниця між найбільшою сумою, яку споживач був готовий заплатити за кількість товару, на яку він пред'являє попит, і фактично заплаченою сумою;
2. Різниця між найменшою сумою, яку споживач був готовий заплатити за кількість товару, на яку він пред'являє попит, і фактично заплаченою сумою;
3. Різниця між найбільшою сумою, яку споживач був готовий заплатити за кількість товару, на яку він пред'являє попит, і мінімальною сумою;
4. Різниця між найменшою сумою, яку споживач був готовий заплатити за кількість товару, на яку він пред'являє попит, і найбільшою фактично заплаченою сумою.

3.15. Виробничий надлишок формується як:

1. Різниця між ринковою ціною та загальними витратами;
2. Різниця між ринковою ціною та середніми витратами;
3. Різниця між ринковою ціною та граничними витратами;
4. Різниця між монопольною ціною та загальними витратами.

ТЕМА 13

ТЕОРІЯ СПОЖИВЧОЇ ПОВЕДІНКИ

Ключові поняття: уподобання споживача, ринковий кошик, альтернативні ринкові кошики, мапа кривих байдужості, уподобання споживача, ринковий кошик, крива байдужості, мапа кривих байдужості, корисність, гранична корисність, закон спадної

1. Питання для самоперевірки:

- 1.1 Що являють собою уподобання споживача?
- 1.2 Чим представлений ринковий кошик?
- 1.3 Які здійснюються припущення при аналізі поведінки споживача?

- 1.4 Що являє собою крива байдужості?
- 1.5 Як утворюється мапа байдужості?
- 1.6 Які властивості мапи байдужості Ви можете визначити?
- 1.7 В чому полягає економічна сутність корисності?
- 1.8 Який зміст граничної корисності?
- 1.9 Визначте закон спадної граничної корисності та поясніть його дію.
- 1.10 Що визначає гранична норма заміщення?
- 1.11 Яким чином формуються бюджетні обмеження?
- 1.12 Яким чином бюджетні обмеження впливають на вибір споживача?
- 1.13 Що являє собою лінія бюджетних обмежень?
- 1.14 Як зміна доходу та зміна цін впливають на конфігурацію лінії бюджетних обмежень?
- 1.15 Яким чином графічно можна відобразити максимізацію задоволення споживача?

2. Теоретико-практичні завдання:

- 2.1 Розгляньте дві можливі ситуації отримання доходів: 1) ви студент і отримуєте стипендію 2000 грн; 2) ви досвідчений спеціаліст і отримуєте зарплату 20 000 грн. Наведіть кілька прикладів благ: споживання вами яких не зміниться; споживання яких скоротиться; споживання яких підвищиться. Поясніть, чому різні блага в різний спосіб реагують на зміну доходу.
- 2.2 Поясніть, як за допомогою кривої «ціна-споживання» можна побудувати криву попиту? Наведіть приклад в поясненні.
- 2.3 Дайте обґрунтовану відповідь на запитання, чи однаковою мірою зростає споживання матеріальних та духовних благ при збільшенні доходу? Наведіть приклади з власного досвіду, які підтверджують вашу думку.
- 2.4. Ціна товару X становить 5 грн, а товару Y – 6 грн. Знайдіть рівняння бюджетної лінії та зобразіть її графічно, якщо: 1) дохід споживача дорівнює 90 грн; 2) дохід споживача збільшився на 20%; 3) дохід споживача зменшився на 25%.

2.5. Споживач витрачає 80 грн на місяць на два товари X і Y. Ціна товару X становить – 8 грн, ціна товару Y – 5 грн. У точці рівноваги споживача $X = 5$. Якщо ціна товару X зменшується до 6 грн, у точці рівноваги споживача $X = 8$, а якщо ціна товару X – 5 грн, у точці рівноваги $X = 10$. Визначте граничну норму заміни товару Y товаром X у точках рівноваги споживача. На основі даних задачі побудуйте криву індивідуального попиту на товар X та криву «ціна – споживання». Визначте тип товарів X і Y.

2.6. Споживач витрачає щомісяця 500 грн на придбання товарів X і Y. Функція корисності споживача має вигляд: $TU = X^{0,5} \cdot Y^{0,5}$. Ціна товару X дорівнює 10 грн, а товару Y – 25 грн. Уряд уводить 25% податок з продажу на товар Y. Визначте, як зміняться обсяги споживання товарів X і Y. Знайдіть ефект доходу і ефект заміщення.

3. Тестові завдання:

3.1 В основу теорії поведінки споживача покладено припущення, що він поводитьсья:

1. Вивірено;
2. Економно;
3. Раціонально;
4. Продуктивно.

3.2 Що являють собою уподобання споживача:

1. Ранги споживання;
2. Цінності споживання;
3. Категорії споживання;
4. Систему споживання.

3.3 Які із чинників не визначають уподобання споживача:

1. Дохід споживача;
2. Якість товару;
3. Властивості продукту;
4. Витрати виробництва продукту.

3.4 В ринковий кошик входять товари:

1. Товари однотипного спрямування;
2. Різноманітні продукти;
3. Конкурентні товари;
4. Споріднені товари.

3.5 Крива байдужості відображає:

1. Альтернативні набори товарів, що пропонують однаковий рівень задоволення потреб споживача;
2. Споріднені набори товарів, що пропонують однаковий рівень задоволення потреб споживача;
3. Взаємозамінні набори товарів, що пропонують однаковий рівень задоволення потреб споживача;
4. Конкурентні набори товарів, що пропонують однаковий рівень задоволення потреб споживача.

3.6 Мапа байдужості - це засіб відображення:

1. Переваг виробника, що відповідають різному рівневі задоволення потреб;
2. Переваг споживача, що відповідають різному рівневі задоволення потреб;
3. Переваг споживача, що відповідають однаковому рівневі задоволення потреб;
4. Переваг виробника, що відповідають однаковому рівневі задоволення потреб.

3.7 Гранична корисність описує ситуацію за якої:

1. Приріст задоволення, який отримує людина, споживаючи додаткову одиницю товару;
2. Задоволення, який отримує людина, споживаючи додаткову одиницю товару;
3. Приріст задоволення, який отримує людина, споживаючи одиницю товару;
4. Задоволення, який отримує людина, споживаючи одиницю товару.

3.8 Відповідно до властивостей мапи кривих байдужості:

1. Криві байдужості можуть перетинатись
2. Криві байдужості не можуть перетинатись;
3. Криві байдужості є паралельними;
4. Криві байдужості є перпендикулярними.

3.9 Згідно закону спадної граничної корисності:

1. При збільшенні споживання одного і того ж товару гранична корисність збільшується;
2. При зменшенні споживання одного і того ж товару гранична корисність зменшується;
3. При зменшенні споживання одного і того ж товару гранична корисність збільшується;
4. При збільшенні споживання одного і того ж товару гранична корисність зменшується.

3.10 Гранична норма заміщення відображає:

1. Кількість товару, від якої відмовляється споживач, щоб отримати додаткову одиницю іншого товару;
2. Кількість доходів, які утримує споживач, щоб мати додаткову одиницю іншого товару;
3. Кількість витрат, від якої відмовляється споживач, щоб отримати додаткову одиницю іншого товару;
4. Кількість товару, від якої відмовляється споживач, щоб отримати додаткову одиницю доходу.

3.11 Відповідно до припущень для аналізу бюджетних обмежень, поведінка споживача є наступною:

1. Споживач бере, але не дає кредити;
2. Споживач не бере і не дає кредити;
3. Споживач бере і дає кредити;
4. Споживач не бере, але надає кредити.

3.12 Лінія бюджетних обмежень відображає набір:

1. Товарів, які бюджет споживача не дає змогу йому придбати;
2. Витрат, які бюджет споживача обмежує для придбання товарів;
3. Товарів, які бюджет споживача дає змогу йому придбати;
4. Доходів, які бюджет споживача не дає змогу йому придбати товари.

3.13 Який із визначених факторів сприяє зміщенню лінії бюджетних обмежень у право:

1. Зростання доходів споживача;
2. Падіння доходів споживача;
3. Зростання ціни товару;
4. Падіння ціни товару.

3.14 В чому полягає економічна сутність надлишку споживача:

1. Різниця між тим, скільки споживач сплатив за благо, і тим, скільки воно реально коштує;
2. Різниця між тим, скільки споживач згоден заплатити за благо, і тим, скільки він реально за нього сплачує;
3. Різниця між тим, скільки споживач не бажає заплатити за благо, і тим, скільки він реально сплачує;
4. Різниця між тим, скільки споживач не бажає заплатити за благо, і тим, скільки згоден.

3.15 Економічна сутність споживчого вибору полягає:

1. Рішення на підставі ціни благ та доходів споживача для максимізації задоволення його потреб.
2. Рішення на підставі, ціни благ та доходів споживача для мінімізації потреб;
3. Рішення на підставі уподобань та доходів споживача для мінімізації потреб.
4. Рішення на підставі уподобань, ціни благ та доходів споживача для максимізації задоволення його потреб.

ТЕМА 14

ОСНОВНІ ТЕОРІЇ ВИРОБНИЦТВА

Ключові поняття: виробництво, ресурси виробництва, підприємство, процес, виробничий процес, ефективність, ефективність виробнича, ефективність технологічна, виробнича функція, ізокванта, ізокоста

1. Питання для самоперевірки:

- 1.1. Що являє собою процес виробництва?
- 1.2. Що відрізняє виробничі фактори та виробничі ресурси?
- 1.3. Яким чином вирішується конфлікт між обмеженими ресурсами та безмежними потребами в процесі виробництва?
- 1.4. Яким чином підприємство виступає як суб'єкт виробничо ринкової системи?
- 1.5. Які умови функціонування підприємства Ви можете визначити?
- 1.6. Що являє собою ефективність виробництва?
- 1.7 Чим виробнича ефективність відрізняється від технологічної?
- 1.8. Що характеризує виробнича функція підприємства?
- 1.9 Які властивості виробничої функції ви можете визначити?
- 1.10. В чому полягає економічний зміст понять валового, середнього та граничного продукту?
- 1.11. Яка існує залежність між використанням змінного фактора виробництва та граничною, середньою і сукупною продуктивністю?
- 1.12. В чому полягає сутність правила найменших витрат?
- 1.13. В чому економічна сутність правила максимізації прибутку?
- 1.14 Що характеризує ізокванта?
- 1.15. Що відображає ізокоста і як знайти рівновагу виробника?

2. Теоретико-розрахункові завдання:

- 2.1 Надайте пояснення та наведіть приклад застосування правила мінімально ефективного розміру підприємства.
- 2.2 Проілюструйте на прикладах методи боротьби підприємства із усунення негативного ефекту масштабу.
- 2.3. Наведіть приклади прояву виробничої та технологічної ефективності виробництва.
- 2.4. Припустимо, що в разі, якщо фірма збільшує застосовуваний капітал з 150 до 200 одиниць, а використовувані трудові ресурси – з 300 до 400 одиниць, випуск продукції збільшується з 300 до 400 одиниць. Який ефект зростання масштабу виробництва має місце в такому разі?

2.5 Виробнича функція фірми $Q = K^{0,2}L$. Ціна одиниці праці становить 2, ціна одиниці капіталу – 4. Знайдіть рівняння оптимального росту фірми.

2.6. Виробнича функція $Q = 3L^{0,3}K$, де L – витрати праці, K – витрати капіталу. Знайдіть граничний продукт капіталу, якщо витрати праці дорівнюють 3, а витрати капіталу – 5.

3. Тестові завдання:

3.1. Відповідно до теоретичних основ мікроекономічного аналізу поняття виробництво визначає:

1. Процес перетворення природних ресурсів на матеріальні блага;
2. Процес перетворення виробничих ресурсів на нематеріальні блага;
3. Процес перетворення природних ресурсів на матеріальні блага;
4. Процес перетворення виробничих ресурсів на економічні блага.

3.2. В поняття ресурсів виробництва включені:

1. Природні і соціальні цінності;
2. Природні і духовні цінності;
3. Природні, соціальні і духовні цінності;
4. Соціальні і духовні цінності.

3.3 Яка відмінність між поняттям ресурс та фактор виробництва:

1. Ресурс включений в процес виробництва стає фактором виробництва;
2. Фактор виробництва після завершення циклу виробництва стає ресурсом;
3. До факторів виробництва включені природні і соціальні ресурси, до ресурси у виробництві представлені природними складовими;
4. Фактори виробництва приймають участь у процесі виробництва, ресурси знаходяться поза його межами.

3.4 Які існують економічні шляхи вирішення конфлікту між ресурсами та потребами:

1. Максимізація обсягів виробництва та мінімізація витрат ресурсів;
2. Мінімізація витрат ресурсів;
3. Між ресурсами та потребами відсутній економічний конфлікт;

4. Максимізація обсягів виробництва при певних обмеженнях на ресурси.

3.5 Яке із наданих припущень не властиве для аналізу факторів виробництва в мікроекономіці:

1. Якщо один вид ресурсу відсутній, то виробництво можливе;
2. Додаткове використання будь-якого фактору у виробництві сприяє збільшенню обсягів випуску продукції;
3. Деяку кількість одного фактору можна замінити певною кількістю іншого фактору;
4. Без повного набору ресурсів виробництво неможливе.

3.6. Відповідно до умов функціонування підприємств, основним джерелом розширення виробничої діяльності виступає:

1. Амортизаційні відрахування;
2. Основні фонди;
3. Прибуток;
4. Грошові надходження.

3.7 З точки зору мікроекономічного аналізу основна проблема теоретико-практичного характеру функціонування підприємства полягає:

1. Задоволення попиту споживачів;
2. Задоволення попиту на ресурси;
3. Задоволення потреб споживачів при обмеженні ресурсів;
4. Задоволення потреб підприємства при зміні способів виробництва.

3.8. Відповідно змісту понять виробничої та технологічної ефективності, відмінність між ними полягає:

1. Максимально оптимальному способі комбінування ресурсів;
2. Співвідношенні середніх та валових витрат;
3. Співвідношенні витрат виробництва та способів використання ресурсів;
4. Способах використання ресурсів.

3.9. Виробнича функція підприємства описує:

1. Залежність між максимально можливим обсягом випуску продукції та обсягом ресурсів;

2. Залежність між мінімально доречним обсягом випуску продукції та ресурсів;
3. Залежність між ефективним розміром виробництва та оптимальним обсягом ресурсів;
4. залежність між оптимальним обсягом випуску продукції та мінімальним обсягом використання ресурсів.

3. 10 Виробнича функція Кобба-Дугласа описує наступну залежність:

1. Приріс обсягу ресурсів при зміні обсягу виробництва на 1 %;
2. Приріст обсягу виробництва при відповідному прирості факторів на 1 %;
3. Приріст одного із факторів виробництва при зміні іншого на 1 %;
4. Зміна обсягу виробництва при зміні способів виробництва.

3.11 Якому періоду часу властиве функціонування досліджуваної мікросистеми, якщо жодний із факторів виробництва не може бути змінений:

1. Довгостроковий;
2. Середньостроковий;
3. Короткостроковий;
4. Миттєвий.

3.12 Який параметр функціонування підприємства відображає середню віддачу змінного фактору:

1. Валовий дохід;
2. Граничний продукт;
3. Середні витрати;
4. Середній продукт.

3.13 Відповідно до визначених характеристик ізокванта показує:

1. Скінченну кількість комбінацій факторів виробництва, які забезпечують однаковий випуск продукції;
2. Нескінченну кількість комбінацій факторів виробництва, які забезпечують однаковий випуск продукції;
3. Нескінченну кількість комбінацій способів виробництва, які забезпечують однаковий випуск продукції;

4. Скінченну кількість комбінацій способів виробництва, які забезпечують однаковий випуск продукції;

3.14 Гранична норма технологічного заміщення характеризує:

1. Величину, на яку можна зменшити обсяг одного фактору виробництва внаслідок використання додаткової одиниці іншого ресурсу за незмінного обсягу виробництва;
2. Величину, на яку можна зменшити обсяг одного фактору виробництва внаслідок використання додаткової одиниці іншого ресурсу за змінного обсягу виробництва;
3. Величину, на яку можна зменшити обсяг виробництва внаслідок використання додаткової одиниці іншого ресурсу;
4. Величину, на яку можна збільшити обсяг виробництва внаслідок використання змінного обсягу ресурсів.

3.15. Відповідно до параметричних характеристик ізокошта виступає:

1. Бюджетною лінією виробника, на якій подані комбінації декількох ресурсів;
2. Бюджетною лінією споживача, на якій подані комбінації двох товарів;
3. Бюджетною лінією виробника, на якій подані комбінації двох ресурсів без обмеженого рівня бюджету;
4. Бюджетною лінією виробника, на якій подані комбінації двох ресурсів за обмеженого рівня його бюджету.

ТЕМА 15	ТЕОРІЯ ВИТРАТ ВИРОБНИЦТВА
----------------	----------------------------------

Ключові поняття: витрати виробництва, бухгалтерські витрати, економічні витрати, явні витрати, неявні витрати, внутрішні витрати, зовнішні витрати, валові витрати, середні витрати, граничні витрати, правило максимізації прибутку.

1. Питання для самоперевірки:

- 1.1. в чому полягає економічна сутність поняття витрат виробництва?
- 1.2. Яка існує відмінність між розумінням та обліком бухгалтерських та економічних витрат?

- 1.3. Як можна пояснити прояв явних та неявних витрат виробництва?
- 1.4. Як відрізняється в економічному аспекті розуміння змінних та постійних витрат?
- 1.5. З якою метою підприємство застосовує теоретико-практичну базу змінних та постійних витрат?
- 1.6. Яким чином сформована методика розрахунку валових, середніх, граничних змінних та постійних витрат?
- 1.7. Які існують співвідношення між граничними та постійними витратами?
- 1.8. Які графічні співвідношення існують між граничними витратами, середніми сукупними та середніми змінними витратами?
- 1.9. В чому існує взаємозв'язок між середніми і граничними витратами та середньою і граничною продуктивністю.
- 1.10. В чому полягає зміст правила максимізації прибутку при співвідношенні витрат виробництва?

2. Теоретико-розрахункові завдання:

- 2.1. Наведіть приклади галузей та типів виробництв для яких можливе збільшення обсягу виробництва без збільшення обсягу витрат.
- 2.2. Надайте роз'яснення на власному прикладі в чому полягає відмінність між бухгалтерськими та економічними витратами.
- 2.3. Охарактеризуйте загальну типологію підприємств представлених у вітчизняному законодавстві. В чому полягає відмінність між виділеними групами підприємств?
- 2.4. Функція сукупних витрат фірми задається формулою $TC = 40 + Q + Q^2$. Знайдіть вирази для постійних, змінних, граничних, середніх постійних, середніх змінних витрат як функцій від Q .
- 2.5. Визначте незаповнені значення показників таблиці на основі теорії змінних та постійних величин, а також валових, середніх і граничних значень.

Таблиця 15.1 – Вихідні дані для розв'язку завдання 2.5

Q	AFC	VC	ATC	MC	TC
0					
10			20		
20					390
30				11	
40		420			
50	2		14		

2.6. При виробництві 30 корзин сукупні витрати дорівнюють 5000 грн, а при виробництві 50 корзин – 7000 грн. Граничні витрати постійні. Знайдіть:

- вираз для сукупних витрат як функцію від Q;
- постійні і змінні витрати при виробництві 70 корзин.

3. Тестові завдання:

3.1 Відповідно до економічної суті явних витрат – це:

1. Витрати підприємства, спрямовані на придбання необхідних виробничих ресурсів;
2. Витрати підприємства, спрямовані на відновлення потенціалу підприємства;
3. Витрати підприємства, спрямовані на відновлення фактору праці;
4. Витрати підприємства, спрямовані на відновлення фактору капіталу.

3.2. Які із витрат не можуть бути віднесені до явних витрат:

1. Сировина;
2. Електроенергія;
3. Зарплата підприємця;
4. Придбання обладнання.

3.3. В чому полягає економічна сутність поняття нормальний прибуток:

1. Прибуток, від якого відмовляються власники підприємства на користь ресурсів на своєму підприємстві;
2. Прибуток, від якого відмовляються працівник підприємства на користь ресурсів на підприємстві;
3. Прибуток, від якого відмовляються власники підприємства на користь ресурсів іншого підприємства;

4. Прибуток, від якого відмовляються працівник підприємства на користь ресурсів іншого підприємства.

3.4. У мікроекономічному аналізі постійні витрати трактуються як:

1. Витрати, величина яких у короткостроковому періоді змінюється, а в довгостроковому залишається сталою;
2. Витрати, величина яких у довгостроковому періоді не змінюється із зміною обсягу виробництва.
3. Витрати, величина яких не змінюється із зміною обсягу виробництва.
4. Витрати, величина яких у короткостроковому періоді не змінюється із зміною обсягу виробництва.

3.5. Які із зазначених витрат не можуть бути віднесені до змінних:

1. Витрати на сировину;
2. Витрати на матеріали;
3. Амортизаційні відрахування;
4. Транспортні витрати.

3.6. Які із витрат у графічному співвідношенні вказують на мінімальні значення витрат підприємства:

1. Граничні витрати;
2. Середні валові витрат;
3. Середні змінні витрати;
4. Середні постійні витрати.

3.7 Величина граничних витрат визначається як:

1. Співвідношення приросту сукупних витрат до приросту обсягу виробництва;
2. Співвідношення приросту валових витрат до приросту змінних витрат;
3. Співвідношення приросту змінних і постійних витрат;
4. Співвідношення приросту змінних витрат і приросту обсягу виробництва.

3.8. За яких умов середні змінні витрати досягають свого мінімуму:

1. За оптимальних масштабів виробництва;
2. За технологічно оптимального розміру підприємства;
3. За мінімального значення допустимого масштабу виробництва;

4. За технологічно мінімального розміру підприємства.

3.9. Які із видів витрат не впливають на величину граничних витрат:

1. Постійні витрати;
2. Змінні витрати;
3. Середні змінні витрати;
4. Середні постійні витрати.

3.10 За умови, якщо граничні витрати менше ніж середні валові витрати, то виробництво кожної нової одиниці продукції:

1. Збільшує середні витрати;
2. Збільшує валові витрати;
3. Зменшує середні витрати;
4. Середні витрати мінімальні.

3.11. За умови якщо граничні витрати дорівнюють обсягу середніх валових витрат, то:

1. Середні валові витрати зростають;
2. Середні валові витрати скорочуються;
3. Середні валові витрати набувають мінімального рівня;
4. Середні валові витрати набувають максимального рівня.

3.12. У графічному відображенні графіки граничного продукту та граничних витрат;

1. Перетинаються;
2. Паралельні;
3. Симетричні;
4. Дзеркальні.

3.13. Величина прибутку підприємства визначається як:

1. Різниця між валовим доходом та валовими витратами підприємства;
2. Різниця між середнім валовим доходом та середніми валовими витратами підприємства;
3. Різниця між середнім валовим доходом та середніми змінними витратами;
4. Різниця між граничним доходом та граничними витратами.

3.14. Критичного обсягу виробництва підприємство досягає у разі:

1. Рівності значень граничного продукту та граничних витрат;
2. Рівності значень сукупного доходу та сукупних витрат;
3. Рівності значень середнього продукту та середніх витрат;
4. Рівності значень сукупного продукту та граничних витрат.

3.15. До яких із наведених умов варто виготовляти продукцію відповідно правила максимізації прибутку:

1. Сукупний дохід від продажу продукції не зрівняється з середніми витратами на її виготовлення;
2. Сукупний дохід від продажу продукції не зрівняється з валовими витратами на її виготовлення;
3. Додатковий дохід від продажу одиниці продукції не зрівняється з додатковими витратами на її виготовлення;
4. Середній дохід від продажу одиниці продукції не зрівняється з середніми витратами на її виготовлення.

ТЕМА 16 МОДЕЛЬ ДОСКОНАЛОЇ КОНКУРЕНЦІЇ

Ключові поняття: досконала конкуренція, короткостроковий період, довгостроковий період, стратегії поведінки фірми, гранична фірма, пропозиція конкурентної фірми, конкурентна рівновага.

1. Питання для самоперевірки:

- 1.1. Які властивості ринкової моделі досконалої конкуренції?
- 1.2. Яким чином фірма може впливати на ціну на ринку досконалої конкуренції?
- 1.3. Яке правила максимізації прибутку для підприємств на ринку досконалої конкуренції в короткостроковому періоді?
- 1.4. Як графічно можна відобразити обсяг отриманого фірмою прибутку на конкурентному ринку?

- 1.5. Яка буде стратегія поведінки підприємства за умови оптимального обсягу виробництва на конкурентному ринку?
- 1.6. Як має діяти фірма за оптимального обсягу виробництва, якщо ціна вища за середні змінні витрати, але нижча за середні сукупні витрати?
- 1.7. На основі яких методичних тверджень на ринку досконалої конкуренції виникає гранична фірма?
- 1.8. У якому випадку на ринку досконалої конкуренції заради мінімізації збитків підприємство повинно припинити існування?
- 1.9. Як виглядає графік пропозиції конкурентної фірми на конкурентному ринку?
- 1.10. У якому випадку настає рівновагу конкретної фірми в довгостроковому періоді?

2. Теоретико розрахункові завдання:

2. 1. Поясніть та наведіть приклад у яких випадках підприємства повинні припинити свою діяльність, щоб мінімізувати свої збитки.
- 2.2. Поясніть конфігурацію кривої попиту підприємства на ринку досконалої конкуренції.
- 2.3 На основі прикладу поясніть чому на ринку досконалої конкуренції відбувається рівність між ціною та граничним доходом.
- 2.4. Маємо такі дані щодо діяльності фірми-досконалого конкурента: $Q = 2000$, $TR = 7000$, $FC = 2500$, $AVC = 6,5$, $MC = 6$. Що б ви порадили цій фірмі: закритись, нічого не міняти, зменшити випуск продукції, збільшити випуск продукції. Обґрунтуйте свою відповідь.
- 2.5. Середні витрати конкурентної фірми описуються формулою $AC = 60 + 2Q$. Як зміниться обсяг випуску фірми, якщо ціна на продукцію з 300 грош. од. зменшиться до 200 грош. од.?
- 2.6. Відомо, що витрати конкурентної фірми описуються функцією $TC = 18 + Q^2$. Якщо ринкова ціна на продукцію фірми знижується, то за якого обсягу випуску в короткостроковому періоді фірма не буде одержувати економічного прибутку?

3. Тестові завдання:

3.1 Відповідно до загально-теоретичних тверджень до властивостей конкурентного ринку не відносять:

1. Велика кількість покупців і продавців;
2. На ринку продається різноманітна продукція;
3. Вхід і вихід із ринку вільний;
4. Наявність повної інформації про ринок.

3.2. За моделі конкурентного ринку формування ціни відбувається:

1. Підприємство отримує ціну із ринку;
2. Підприємство самостійно пропонує ціну ринку;
3. Підприємство наслідує ціну найближчого конкурента;
4. Підприємство встановлює ціну вище середнього ринкового рівня.

3.3 За якої умови підприємство обирає обсяг виробництва, який максимізує його прибуток в умовах досконалої конкуренції:

1. Граничні витрати дорівнюють граничному доходу;
2. Граничні середні витрати дорівнюють граничному середньому доходу;
3. Ціна дорівнює граничним витратам;
4. Ціна дорівнює середнім витратам.

3.4. На ринку досконалої конкуренції прибуток обсяг підприємств можна визначити як:

1. $(P-ATC)*Q$;
2. $TR-TC$ \$
3. $TR-ATC$ \$
4. $TR-AVC$.

3.5 За умови що підприємство отримує оптимальний прибуток, а ціна вища за середні витрати:

1. Підприємство знаходиться в стані стагнації;
2. Підприємство знаходиться в стані зростання;
3. Підприємство має припинити діяльність;
4. Підприємство знаходиться в стані рівноваги.

3.6. За яких умов на ринку досконалої конкуренції підприємство має припинити свою діяльність заради мінімізації збитків:

1. За оптимального обсягу виробництва, ціна вища за середні витрати, але нижча за середні сукупні витрати;
2. За оптимального обсягу виробництва, ціна нижча за середні витрати, але вища за середні сукупні витрати;
3. За неоптимального обсягу виробництва, ціна вища за середні витрати, але нижча за середні сукупні витрати;
4. За оптимального обсягу виробництва, ціна нижча за середні змінні витрати.

3.7. Граничною фірма називається у випадку:

1. Граничні витрати дорівнюють граничному доходу.
2. Середні валові витрати дорівнюють середньому валовому доходу;
3. Ціна дорівнює середнім валовим витратам;
4. Ціна дорівнює середнім змінним витратам.

3.8. За яких умов підприємство повинно продовжувати роботу на ринку заради мінімізації збитків:

1. За оптимального обсягу виробництва, ціна вища за середні витрати, але нижча за середні сукупні витрати;
2. За оптимального обсягу виробництва, ціна нижча за середні витрати, але вища за середні сукупні витрати;
3. За неоптимального обсягу виробництва, ціна вища за середні витрати, але нижча за середні сукупні витрати;
4. За оптимального обсягу виробництва, ціна нижча за середні змінні витрати.

3.9. Яка конфігурація графіка пропозиції конкурентної фірми:

1. Графік пропозиції конкурентної фірми збігається з відрізком графіка валових витрат;
2. Графік пропозиції конкурентної фірми збігається з відрізком графіка граничних витрат;
3. Графік пропозиції конкурентної фірми паралельний з відрізком графіка граничних витрат;

4. Графік пропозиції конкурентної фірми збігається з відрізком графіка середніх витрат.

3.10. За якої умови настає рівновага конкурентної фірми в довгостроковому періоді:

1. Ринкова ціна дорівнює мінімуму довгострокових середніх витрат;
2. Ринкова ціна дорівнює максимуму довгострокових середніх витрат;
3. Ринкова ціна дорівнює мінімуму довгострокових валових витрат;
4. Ринкова ціна дорівнює максимуму довгострокових валових витрат.

ТЕМА 17 МОДЕЛЬ ОЛІГОПОЛІЇ ТА МОНОПОЛІЇ

Ключові поняття: монополія, природна монополія, штучна монополія, адміністративна монополія, економічна монополія, цінова дискримінація, індекс монопольної влади, коефіцієнт концентрації, коефіцієнт ентропії, монополістична конкуренція, олігополія, рівновага за Нешем.

1. Питання для самоперевірки:

- 1.1. Яка економічна сутність поняття монополії та які її види Ви можете визначити?
- 1.2. В чому полягають особливості максимізації прибутку монополії?
- 1.3. В чому полягає економічна сутність цінової дискримінації на монопольному ринку?
- 1.4. Від чого залежить співвідношення монопольної ціни та доходу?
- 1.5. За яких умов досягається максимум монопольної виручки на ринку?
- 1.6. Яким чином на монопольному ринку формуються суспільні витрати?
- 1.7. Яку мету переслідує побудова та розрахунок індексу Герфіндаля-Гіршмана?
- 1.8. За допомогою яких показників можна оцінити ступінь монополізації ринку?
- 1.9. Які ознаки монополістичної конкуренції Ви можете виокремити?
- 1.10. В чому полягають особливості поведінки монополістичного конкурента в короткостроковому періоді?

- 1.11. Яка досягається довгострокова рівновага підприємства в умовах монополістичної конкуренції?
- 1.12. В чому полягає економічна сутність олігополії?
- 1.13. які особливості побудови графіку попиту на олігополістичному ринку?
- 1.14. В чому особливості моделювання поведінки підприємства на ринку олігополії?
- 1.15. В чому сутність моделей Курно, Штакельберга та Бертрана щодо моделі олігополії?

2. Теоретико-розрахункові завдання:

- 2.1. Поясніть та надайте приклад коли ми оцінюємо модель ринку як монопольну, а коли як монопольно конкурентну.
- 2.2. Наведіть світові приклади штучних монополій.
- 2.3. Поясніть на прикладі одного із товарних ринків як умови олігополії впливають на ціну та випуск продукції.
- 2.4 Функція ринкового попиту на продукції галузі описується формулою: $P = 340 - 4Q$. У галузі діють дві фірми, що конкурують за моделлю Курно. Визначте граничні витрати фірми, якщо сумарний випуск галузі становить $Q=42$. Побудуйте лінії реакції фірм і знайдіть параметри рівноваги.
- 2.5. Монополія, що, максимізуючи прибуток не здійснюючи цінової дискримінації, володіє двома підприємствами, на яких виробляється один і той самий продукт з різними витратами: $TC_1 = 15Q_1$, $TC_2 = 0,3Q_2^2$. Попит на продукцію характеризується функцією $Q = 200 - 2P$. Скільки і на якому підприємстві монополія буде виробляти продукції?
- 2.6. Функція загальних витрат монополії має вигляд $TC = 8 + 3Q$. Визначте, за якої ціни прибуток монополії буде максимальним, якщо відомо, що еластичність попиту в цій точці дорівнює 5.

3. Тестові завдання:

3.1 Внаслідок надання державою окремим фірмам виключного права на певний вид діяльності чи виробництво певних товарів виникає:

1. Природна монополія;
2. Адміністративна монополія;
3. Піонерна монополія;
4. Економічна монополія.

3.2. Відповідно до теоретико практичних особливостей максимізації прибутку монополії:

1. Граничний дохід монополії менший за її ціну;
2. Граничний дохід монополії дорівнює її ціні;
3. Граничний дохід більший за її ціну;
4. Граничний дохід має одиничне значення.

3.3 За монопольної моделі ринку цінова дискримінація виникає у випадку:

1. Продажу різної продукції однаковим покупцям за різними цінами;
2. Продажу однакової продукції однаковим покупцям за різними цінами;
3. Продажу різної продукції різним покупцям за однаковими цінами;
4. Продажу однакової продукції різним покупцям за різними цінами.

3.4. Співвідношення монопольної ціни та граничного доходу залежить від:

1. Граничних витрат;
2. Валових витрат;
3. Еластичності попиту;
4. Еластичності пропозиції.

3.5. За яких умов монополія має закритися:

1. Якщо ціна за оптимального обсягу виробництва менша за середні змінні витрати;
2. Якщо ціна за оптимального обсягу виробництва вища за середні змінні витрати;
3. Якщо ціна за оптимального обсягу виробництва менша за середні валові витрати;

4. Якщо ціна за оптимального обсягу виробництва більша за середні валові витрати.

3.6. Індекс Герфіндаля-Гіршмана розраховує:

1. Концентрацію обсягу виробництва одного підприємства у відповідні галузі;
2. Питому вагу продукції кожної фірми в загальному обсязі виробництва галузі;
3. Питому вагу обсягу виробництва кожного продукту в загальному обсязі виробництва галузі
4. Питому вагу підприємства в загальному обсязі виробництва.

3.7. Для монополістичної конкуренції не є властивими ознаки:

1. На ринку продаються моноблага;
2. Вхід і вихід із ринку ускладнений;
3. У товару наявні товари-замінники;
4. Ринок складається із великої кількості продавців та покупців.

3.8. Що виступає негативними наслідком монополістичної конкуренції:

1. Суспільні витрати;
2. Надлишкові виробничі потужності;
3. Надлишкове використання ресурсів;
4. Надвиробництво.

3.9 Що виступає основною причиною існування олігополії:

1. Ефект заміщення;
2. Ефект доходу;
3. Ефект масштабу;
4. Ефект доповнення.

3.10. Ламаний характер кривої попиту на олігополістичному ринку проявляється через:

1. Поведінку покупців;
2. Поведінку покупців і конкурентів;
3. Поведінки конкурентів і постачальників;
4. Поведінки покупців і постачальників.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

1. Базилінська О.Я. Макроекономіка : навч. посібник. 2-е вид. Київ: ЦУЛ, 2019. 448 с.
2. Базилінська О., Мініна О. Мікроекономіка: навч. посібник. Київ: ЦУЛ, 2019. 352 с.
3. Макаренко М. Макроекономіка: навч. посібник. Київ: Центр навчальної літератури, 2019. 216 с.
4. Макроекономіка: базовий курс : навч. посібник / від. ред. І.Й. Малий. Київ : КНЕУ, 2016. 254 с
5. Макроекономіка: навч. посібник / за ред. М. І. Звєрякова. Київ: НТУ, 2015. 267 с.
6. Мікроекономіки; навч. посібник/ укл. Ю.В. Тюленєва. Київ: НТУУ «КПІ ім. Ігоря Сікорського», 2016. 150 с.
7. Мікроекономіка: навчальний посібник / укл: С.В. Бойда. Чернівці: Чернівець. нац. унів-т., 2021. 176 с.
8. Панчишин С. М. Макроекономіка: навч. посібник. Київ: Либідь, 2005. 616 с.
9. Петрушенко Ю.М. Мікроекономіка: теорія практика та приклади розв'язання задачі: навч. посібник. Суми: ВТД «Університетська книга», 2012. 320 с.
10. Рудий М., Жебка В. Мікроекономіка: навч. посібник. Київ: ЦНЛ, 2019. 360 с.
11. Солонінко К.С. Макроекономіка: навч.-мет. посібник. Київ: ЦНЛ, 2019. 200 с.